

universitātes avīze

OTRDIENA,
16. DECEMBRIS
2003. GADS

Nº 8

Latvijas Universitātes izdevums (iznāk kopš 25.09.1922.)

aktualitāte

Oktobrī Latvijas Universitātes Zinātņu un tehnikas vēstures muzejā bija apskatāma izstāde "DNS 50". DNS un gēnu tehnoloģiju attīstības tēma tika risināta arī seminārā un lekcijās. 14. oktobrī Mazajā aulā ar priekšslasījumu "Latvijas iedzīvotāju genoma datu bāze: izveidošana un perspektīvas" viesojās arī Dr. med., asociētais profesors VALDIS PĪRĀGS no LU Medicīnas fakultātes. Paplašinot minēto tēmu, "UA" vēlējās uzziņāt profesora skatījumu uz situāciju Latvijas medicīnas zinātnē vispār.

21. gadsimta sākumā Latvijā ir izveidojusies paradoxsāla situācija medicīnisko pētījumu jomā. No vienas puses, Latvijas ār-

Kas notiek Latvijas medicīnas zinātnē?

notiek prestižas starptautiskas medicīnas konferences un izglītības pasākumi, piemēram,

stiems ir pavērušās plašas iespējas piedalīties augsta līmeņa starptautiskos kongresos un iepazīties ar medicīnas zinātnes straujo progresu, lasot labākos medicīniskos žurnālus. Arī Rīgā pēdējos gados

ir kļuvusi par zinātnisko atklāju-

"Lai labklājības plāisa starp Latviju un pārējām Eiropas Savienības valstīm samazinātos, mums ir jāspēj pašiem radīt jaunas vērtības, kas virza attīstību un ir pieprasītas pasaules tirgū."

10. Eiropas Endokrinologu biedrību federācijas kursi šāgadā maijā, kuros piedalījās ārsti no 17 valstīm. Ar katra gadu mūsu valstī arvien plašāk ievieš modernās tehnoloģijas, kas ir būtiski pārmainījušas pacientu izmeklēšanu un ārstēšanu.

No otras puses, Latvijas ārsti gandrīz nepiedalās zinātniskos

mu patēriņāju, nevis radītāju. Tas ir tipiski mazattīstītājiem valstīm, kas nespēj gūt ienākumu no zinātnes progresā, bet ir spiestas maksāt lielas summas par jaunajām tehnoloģijām. Lai labklājības plāisa starp Latviju un pārējām Eiropas Savienības valstīm samazinātos, mums ir jāspēj pašiem radīt jaunas

vērtības, kas virza attīstību un ir pieprasītas pasaules tirgū.

Kas veic zinātniskos pētījumus Latvijā?

Zinātniekie pētījumi Latvijā tomēr notiek, neraugoties uz kritiski zemo finansējumu. To nodrošina, manuprāt, divu veidi zinātnieku grupas. Pirmkārt, tie ir vecākās paaudzes pētnieki, kuriem zinātniskie pētījumi ir bijuši aicinājums un gandrīz vienīgais ienākumu avots. Viņi ir pārdzīvojuši zinātnisko iestāžu pārveidošanu un personāla samazināšanu aizvadītajos desmit gados un arī tagad pārtiek no niecīgās naudas, kuru iegūst sīvā sacensībā par Latvijas Zinātnes padomes (LZP) finansējumu projektiem.

Pie otras grupas pieder zinātnieki, kas savu karjeru veidojuši PSRS sabrukuma posmā un pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas. Viņi gandrīz vienmēr ir kādu laiku pavadījuši attīstīto valstu zinātniskajās laboratorijās, kur apguvuši modernas pētījumu metodēs un saglabājuši kontaktus ar kolēģiem ārzemēs. Parasti šiem zinātniekiem pētījumu veikšana nav vienīgais ienākumu avots.

2. lpp. ►

Šajā numurā:
Ceļ uz integrētu sabiedrību...
Seminārs skolu sadarbības projekta ietvaros

- 3. lpp.

LU students un viņa muzejs

- 6. lpp.

Uz sliekšņa gadumija... Frīzūru mode piedāvā

- 12. lpp. ►

nav apdraudēta un sarunvalodu nevajadzētu turēt tik stingros grozos. Žurnālists Ēriks Niedra atgādināja, ka valodas tīrību nevar pieprasīt no cilvēka, kas rūnā krogā, un atzīmēja, ka prasi ba par ipaši kopto valodu ir arī medijos diskutējams temats. Valoda var būt kopta vai nekopta. Karina Pētersone filmas ieceri saskatīja iespējā provocēt. Filmā operēts ar plašu telpu starp galējiem poliem valodas izpratnei un lietojumā. "Ja valodu salīdzina ar mūziku, vai cilvēkam ir tiesības improvizēt?" vaicāja K. Pētersone. Filozofs Ilmārs Slāpīns par būtisku valodas lietošanas mērķi uzskata cilvēku spēli vienam ar otru un pašam ar sevi... Tāda attieksme ļauj bagātināt gan ikdienu, gan svētku reizes. Valoda mainās arī atkarībā no situācijas.

8. lpp. ►

Kas notiek Latvijas medicīnas zinātnē?

◀ 1. lpp.

Gandrīz visi apvieno pētījumus ar ienesīgāku darbu valsts vai privātajās biznesa struktūrās, veic maksas pakalpojumus utt. Diemžēl ne visi mūsu spējīgkie jaunie zinātnieki ir atgriezušies Latvijā. Tiem, kuriem izdevies iekārtoties vietās ar pienācīgu atalgojumu, kas parasti sasniedz vairākus tūkstošus latu mēnesi, ir grūti samierināties pēc atgriešanās tēvzemē nokļūt tajā sa biedrības daļā, kam neoficiāli piedevē trūkumcietēju statusu (zinātnieki, skolotāji un ārsti). Pievēršam mūsdieni Latvijā sociālo statusu stingri vērtē pēc ie nākumu līmeņa, automašinas un nekustamā īpašuma, protams, arī pēc tā, cik bieži kādas profesijas pārstāvji parādās ne skaitāmajās "smalko aprindu hronikās" bilžu žurnālu pēdējās lapās. Veltīgi tur meklēt izcils profesorūs, zinātnieku vai ārstus, protams, ja viņi nav kļuvuši par politiķiem vai banķieriem.

Pēc LŽP datiem, Latvijā šobrīd vēl palikuši apmēram 2000 pētnieku, kuriem ir zinātniskie grādi un kuri veic zinātniskos pētījumus. Pēc oficiālās statistikas tas nozīmē, ka Latvija ir 1,3 reizes mazāk zinātnieku nekā Lietuva, 1,9 reizes mazāk nekā Igaunija un 2,6 reizes mazāk nekā vidēji Eiropas Savienības valstis (tabula). Par paaudžu nomaiņas grūtībām liecina arī tas, ka 2000. gadā Latvija tikai 22 zinātnieki ir aizstāvējuši doktora grādus.

pētījumiem tieši medicīnā tiek piešķirta relativi liela daļa no kopējā finansējuma (10,4%), tomēr tā ir sadalīta 99 mazos grantos (tabula). Tas, ka finansēto projektu skaits, esot tam pašam finansējuma apjomam, kopš 2000. gada ir pieaudzis no 74 līdz 99, liecina, ka Latvijas Zinātnes padome ir izlēmuši medicīnas jomā arī pēc attīstīt "sadrumstalošanas taktiku", lai cestos apmierināt pēc iespējas vairāk pretendētu, jau iepriekš zinot, ka lielākā daļa projektu niecīgā finansējuma dēļ ir nolemti varguļošanai.

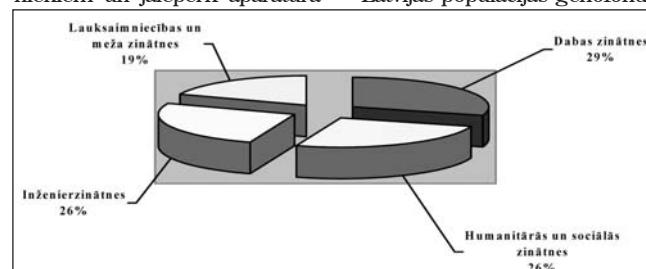
Vai pētniecisko projektu finansējuma apjoms medicīnā ir pietiekams?

Vidējais viena pētnieciskā projekta jeb granta finansējums medicīnā ir tikai 3500 latu gadā. No tiem ir jāuztur granta pie teicējas organizācijas infrastruktūra (no 15% līdz 40% dažādās organizācijās), jānomaksā nodokļi, jāsamaksā algas darbiniekim un jāiepērk aparātura

zāciju skaita palielināšanās. 2001. gadā medicīnas pētījumu finansējumu no LŽP saņēma 18 organizācijas strādājošie pētnieki. Vairāk nekā trešdaļa grantu tika izstrādāti Rīgas Stradiņa universitātē (38), tomēr strauji pieaudzis grantu skaits P. Stradiņa Kliniskajā Universitātes slimnicā (12), trīs zinātniskie projekti tiek veikti arī Latvijas Onkoloģijas centrā, pa vienam - Bērnu kliniskajā universitātes slimnicā, Latvijas Infektoloģijas centrā un Valsts Hematoloģijas centrā. Tas liecina, ka specializētie kliniskie centri pamazam kļūst arī par pētnieciskajiem centriem.

Sadarbības projekti

2001. un 2002. gadā LŽP sāka finansēt četru gadu sadarbības projektus, kas apvieno lielāku skaitu pētnieku grupu kāda kopēja lielāka projekta veikšanai. 2001. gadā medicīnas un bioloģijas zinātnu grupā tika apstiprināts sadarbības projekts "Latvijas populācijas genofonda

2. attēls. Latvijas zinātnes finansējuma procentuālais sadalījums pieciem zinātnu blokiem

un "Iedzīvotāju novēcošanās biome dicīniskie un sociālie aspekti", ko vada RSU profesore Iveta Ozolanta (2003. gada finansējums - Ls 61 000). Jādomā, ka arī šie sadarbības projekti būs tilpat sekmīgi.

Kā veicināt medicīnisko pētījumu attīstību?

Galvenais priekšnoteikums, lai Latvija notiktu medicīnas attīstība, ir mūsdienīga jauno ārstu izglītība. Tas savukārt ir cieši saistīts ar nepieciešamību veidot un pietiekamā apjomā finansēt universitātes klinikas un specializētos centrus, kuros savstarpēji saskaņoti norītēti pētniecības, izglītības un ārstniecības darbs. Šādas klinikas un centri būtu jāvada augstskolu profesoriem un docentiem, kas stimulētu jaunāko medicīnas sasniegumu strauju ie nākšanu kliniskajā medicīnā. Vecāko kursu medicīnas studentiem un rezidentiem ir jābūt universitātes kliniku līdztiesīgiem darbiniekim ar saviem fiksētiem pienākumiem un garantētām tiesībām.

PSRS valdišanas gados Latvijā diemžēl izveidojās plāsa starp zinātni, izglītību un praksi, medicīnas gadījumā - slimnicu. Zinātniskās laboratorijas eksistēja atšķirīti no slimnicām, tās saukto zinātniski pētniecisko institūtu ietvaros. Labvēlīgākā situācija bija izveidojusies agrākajā P. Stradiņa Republikas kliniskajā slimnicā, kurā atradās gan Latvijas Kardioloģijas institūta, gan Eksperimentālās un kliniskās medicīnas institūta, gan arī Rīgas Medicīnas institūta (RMI) Centrālās zinātniski pētniecīkās laboratorijas (krieviski - CNIL). Šajā slimnicā tradicionāli bija izvietotas arī daudzas RMI katedras, kurās ar studentiem strādāja augstskolas profesori, docenti, asistenti un kliniskie ordinatori. Diemžēl RMI docētājiem slimnicā bija brīvprātīgo konsultantu statuss, turklāt die nas lielāko daļu viņi pavadīja ar studentiem.

1. Nepietiekama finansējuma apstākļos Latvijā strauji sa mazinās zinātniskais potenciāls, nenotiek normāla zinātnieku pāaudžu nomaiņa. Daudziem politiķiem un ministriju galvenajiem darbiniekim vēl arvien ir noliezoša un neizpratnes pilna at tieksme pret zinātnisko pētījumu nepieciešamību Latvijā.

2. Lai notiktu medicīnisko pētījumu attīstība, ir nepieciešams tos koncentrēt universitāšu klinikās un specializētos centros, kuros kopīgi jāstrādā zinātniekiem, universitāšu docētājiem, kliniku ārstiem, rezidentiem un medicīnas studentiem.

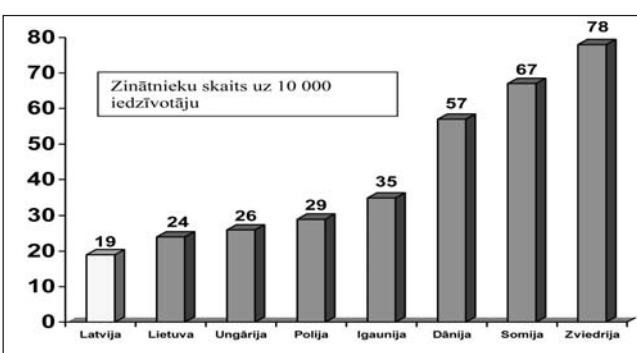
3. Apstāklos, kad kopējais naudas daudzums nav pietiekams, ir jāatbalsta tie projekti, kas nākotnē spēj iegūt pamata finansējumu no starptautiskiem finansējumiem.

Dr. med. VALDIS PIRĀGS,
asociētais profesors,
Latvijas Universitātes
Medicīnas fakultāte

Nozare	Grantu skaits 2000. gada	Grantu skaits 2001. gada	Grantu skaits 2002. gada	Grantu skaits 2003. gada	Finansējums 2003. gadā, Ls
Fizika, matemātika, astronomija	91	89	89	90	448 374
Lauksaimniecības zinātnes	50	45	44	44	366 901
Medicīna	74	100	101	99	349 396
Kīmija	56	65	66	65	343 437
Bioloģija, vides un zemes zinātnes	72	72	71	70	327 918
Mehānika, mašīnbūvē, enerģētika	56	62	61	60	250 694
Molekulārā bioloģija, mikrobioloģija, biotehnoloģija, virusoloģija	28	39	38	38	243 187
Filozofija, socioloģija, psiholoģija, pedagoģija	50	55	56	64	206 661
Ekonomas un juridiskās zinātnes	23	33	34	32	197 101
Informātika	47	46	47	46	187 944
Tehnoloģijas zinātniskie pamati: kīmijas, materiālu, farmācijas	26	33	33	33	156 940
Valodniecība, literatūrzinātne, folkloristika, mākslas zinātnes	25	28	28	29	132 467
Vēsture	9	14	14	14	102 102
Mežzinātnes	19	14	14	14	60 999

Latvijas zinātnes finansējuma sadalījums atsevišķām zinātnu nozarēm

1. attēls. Zinātnieku skaits uz 10 000 iedzīvotāju atsevišķās Eiropas Savienības valstis un kandidātvalstis (OECD 1995. gada un Baltijas valstu 1998. gada statistikas dati)

Kā zinātnisko pētījumu projekti tiek finansēti?

Fundamentālo un lietišķo pētījumu projektiem no LŽP līdzekļiem 2003. gadā tika ie dalīts tikai 3 374 121 lats, bet sadarbības projektiem - 1 497 218 lati. Visa zinātnes budžeta nau da tiek tradicionāli sadalīta pie ciem zinātnu blokiem. Pētījumiem medicīnā un bioloģijā tika pie šķirta relativi lielākā daļa (26%) no projektu finansējuma nekā pārejīem zinātnu blokiem. Tas liecina, ka šajās nozarēs vēl ir saglabājies prāvs skaits aktīvo zinātnieku, kuri ir spējīgi izstrādāt pētniecisko projektu pieteikumus un izcīnīt finansējumu (2. attēls). Arī zinātniskajiem

un reāgenti. Parasti šīs naudas ir par maz kādam no minētajiem mērķiem. Ir grantu vadītāji, kuri sev neparedz atalgojumu, ir arī tādi, kuri, ja vien tas iespējams, loti maz naudas izlieto aparatūrai un reāgentiem. Tomēr viens ir skaidrs - starptautiskas nozīmes medicīniskie pētījumi nav paveicami ar tik niecīgiem līdzekļiem. Par to var pārliecināties ikviens, kas interneta datu bāzēs mēģina sameklēt medicīniskas publikācijas, kuru autori ir no Latvijas, vai paraugās, cik mūsu zinātnieku piedalās Eiropas Savienības 5. un 6. ietvara programmu izstrādē.

Kā interesanta tendence jāatzīmē grantu pieteicēju organi

Vai gribu būt piederīgs Alma mater?

Tāds varētu būt jautājums, uz kuru domās vajadzēja atbildēt tiem sešdesmit skolēniem no trijām Latvijas skolām, kas piedalījās seminārā "Latvijas Universitāte. Vakar, šodien, mī". Tas notika 27. novembrī Latvijas Universitātē, Raiņa bulvāri 19, LU Zinātnu un tehnikas vēstures muzeja telpās.

Seminārs tika rikots skolu sadarbības projekta ietvaros, un tā sponsors un atbalstītājs bija Sabiedrības integrācijas fonds Latvijā. Projekta organizētājs - Rīgas Rīnūžu vidusskola (ar krievu mācību valodu), bet partnerskolas - Rīgas 28. vidusskola un Smilenes ģimnāzija. Galvenā ideja: kāds ir ceļš uz integrētu sabiedrību - cik tas ir reāls, un cik ideāli to varētu iestnot. Tēma ļoti aktuāla, bet kā to risināt...

No pieredzes var droši teikt - pirmkārt, ar darbiem. Kopā risinot dažādus praktiskus uzdevumus (konkrētajā gadījumā kopīgi tika veidots laikraksts), pieda-

kiem Baltijā - slavenā karcera - apmeklējums un LU muzeja direktori Irēnas Ondzules izsmēlošais un detalizētais stāstījums. Ar sevišķu interesi un aprīnu skolēni iepazina Mazās un Lielās aulas vēsturi un apskatīja to skaistos interjerus. Tālāk ekskursijas vadību pārņēma studenti - tika vēstīts gan par ģerboni un karogu, gan studētu tradīcijām. Saistoši bija aplūkot Eižena Laubes veidotu vestībula interjeru un dzirdēt stāstījumu par tām laimīgajām fakultātēm, kuras atrodas *Alma mater* galvenajā ēkā. Studenti savā uzdevumā iejutās ar patiesu entuziasmu, izturējās brīvi un droši un bija tiesām sirsnīgi gatavojušies.

Plkst. 15.00 iestājās mirklis, kad ikviens klātesošais varēja iedzīvoties nākamā (daži - arī bijušā) studenta ādā - notika LU profesora, viduslaiku vēstures speciālista un daudzu mācību grāmatu autora Ilgvara Misāna lekcija "Vidzemes mazpilsētas viduslaikos", kas bija ļoti aizraujoša, piesātināta ar saistošiem

skopā varēja aplūkot vairākus mūsu galvenās ēkas izgaismotos objektus. Šķita, ka lielākā daļa no semināra dalībniekiem ko tādu dara pirmo reizi. Astronomis Ilgonis Vilks bija ļoti pateicīgs par observatorijas viesu sajūsmas saucieniem. Gan skolēni, gan studenti bija apņēmības pilni atkal atrākt kādu trešdienu, kad nebūs tik mākoņains laiks, un skaitīties arī zvaigznēs.

Tā kā katrai maizitei vajadzīga garozīja, paralēli "astronomu" sajūsmai sākās darbs nelielas grupās - diskusija par notikušo un studentu sagatavotās krustvārdū mīklas risināšana. To vajadzēja paveikt maksimāli isā laikā, un tas nemaz nebija viegli. Pamēģiniet paši! Tikai neaimirstiet užņemt laiku...

Projekta vadītāja
AUSTRA AVOTINA

Ceturtdā kursa studentu - nākamo vizuālās mākslas un mākslas vēstures skolotāju - pārdomas par semināru:

tams, palika par observatorijas torņa apmeklējumu, īpašā atmosfēra un observatorijas vēsture ļoti ieinteresēja. Mani pārsteidza skolēnu reakcija - viņi bija tik ieinteresēti un izrādīja respektu pat pret mums - studētājiem. Atceros, kad pati biju skolniece, arī es uzskatīju, ka būt studentam ir ļoti celi, un tādēļ tādā viņus labi saprotu. (Dace);

- Pirms šī pasākuma nebūj iedzīlinājusies LU galvenajā ēkā kā arhitektūras piemineklī, to darīt bija ne tikai derīgi, bet arī aizraujoši. Kādu trešdienu noteikti mēģināšu tikt uz zvaigžnu vērojumiem LŪ observatorijā. (Velga);

- Mani pārņem mazliet savīga vēlme apliecināt savu gandarījumu, ka arī es beidzot esmu pābijusi slavenajā karceri un observatorijas tornī. Šķiet, ka arī nākamie studen-

Profesora I. Misāna lekcija ieviesa skaidrību jautājumā, kas tā par "Vid-zemi"

LU muzeja vadītāja Irēna Ondzule aizrauīgi prezentē slaveno karceri

Foto: Igors Jakovjevs

Kristīne un Kārlis bija pirmie runātāji

loties pasākumos (kā šis) un netri - tikai interesanti pavadot kopā brīvo laiku (ko ceram realizēt pavasarī Rīgas 28. vidusskolā), var panākt brīnumainus rezultātus.

Viens no brīnumiem bija šī diena - piesātināta, tomēr izpildot visu paredzēto programmu.

Semināra sākums bija veltīts "LU rītdienai": ko un kā studēsim, kas un kādā veidā varēs kļūt par studentu LU. Studiju informācijas centra darbiniece Dace Simsone stāstīja par studiju iespējām Universitātē. Tika sniegtā plaša un visaptveroša informācija par nākamā gada iestājeksāmenu kārtību, kuras galvenais jaunums ir skolu centralizēto eksāmenu rezultāti kā iestājeksāmenu pieteikums. Semināra dalībnieku interese bija visai liela, jo apmēram puse no klātesošajiem bija 12. klašu skolēni. Tika izdalīti vairāki informatīvi materiāli par studiju iespējām LU un uzdoti dažādi jautājumi.

Pavisam īpaša gaisotne visus apņēma brīdi, kad sākās ekskursija pa LU vēsturisko ēku. To ievadīja viena no vecākajiem augstskolu vēstures liecinie-

faktiem un tika papildināta ar interesantām kartēm, ko varēja aplūkot ekrānā. Ir drošas zinas, ka daudz kas no dzirdētā bija noderīgs ne tikai nākamajiem studentiem, bet arī klātesošajiem skolotājiem.

Kad pienāca ilgi gaidītais LU Astronomiskās observatorijas vēsturiskā torņa apmeklējuma brīdis, laimīgā kārtā jau bija saņems. Likās, ka tas bija pats aizraujošākais pasākums, jo tele-

- Tas bija labs veids, kā ieinteresēt skolēnus par LU un kā mums, studentiem, strādāt ar skolēnu grupu ārpusskolas apstāklos. Protams, ir patīkami arī ceturtajā kursā uzzināt kaut ko vairāk par LIELO MĀJU. (Kristīne);

- No šādiem nelieliem pasākumiem veidojas pieredze, jo nekas nenotiek tāpat vien... (Inese);

- Visspīgtākās atmiņas, pro-

ti to novērtēja. (Kristīne);

- Tas bija kaut kas jauns un saistošs gan man, gan skolēniem. Taču, kā vienmēr - par maz laika... (Gundega);

- Nezinu, kā skolēniem, bet man tas bija ļoti noderīgi. Labprāt iesaistītos vēl tādos un līdzīgos pasākumos. (Zane);

- Loti noderīgs pasākums, kurā bija iespēja iegūt daudz jaujas informācijas. Tas bija labs veids, kā ieinteresēt skolēnus

par studijām LU. Šādas ekskursijas mums, nākamajiem skolotājiem, dod papildu pieredzi darbam ar grupu. (Elīna B.);

- Informācija, pieredze - nekad nebiju bijusi LU muzejā, karceri. Tas bija interesanti. (Gunta);

- Pati LU ēka jau ir vēstures liecība - observatorija, karceri, muzejs, Lielā un Mazā aula - tās būtu jāredz katram Latvijas iedzīvotājam. (Elīna S.).

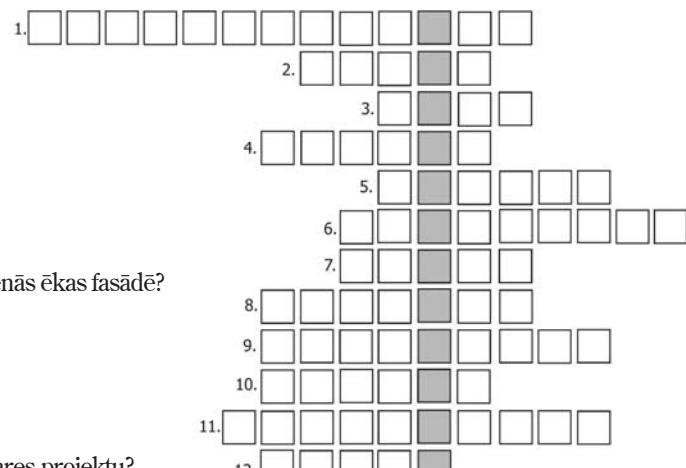

Kristīne skaidroja LU arhitektūras vēsturi

Izles stāstījums ieinteresēja visus

Krustvārdū mīkla "Alma mater"

- Kā sauka pirmo augstāko mācību iestādi Rīgā?
- Kādā krāsā ir kolonnas LU galvenās ēkas vestibilā?
- Cik koku veidi izmantoti LU ģerbonī?
- Kādā valodā notika mācības Politehniskajā institūtā?
- Cik cilīji ar mācību priekšmetu simboliem attēloti LU galvenās ēkas fasādē?
- Vienu no fakultātēm, kas atrodas LU galvenajā ēkā?
- Kas attēlots Medicīnas fakultātes simbolā?
- Kā sauc LU ēkas arhitektu?
- Kas attēlots Arhitektūras fakultātes simbolā?
- Cik kārtās tika būvēta LU galvenā ēka?
- Kādā krāsā ir LU karogs?
- Kurš arhitekts izstrādājis LU galvenās ēkas vestibila apdares projektu?

Lai bērns smaidītu

Astotajā novembrī Rīgā notika starptautisks simpozijš par tēmu "Bērna attīstības problēmu diagnostika un terapija agrīnā vecumā". To organizēja LU Medicīnas fakultātes Sociālās pediatrijas centrs sadarbībā ar Rīgas Domu. Uz tikšanos bija ieradušies vairāk nekā 200 pedagogi, mediki, sociālie pedagozi, vecāki un studenti.

Simpoziju atklājot, klātesošos uzrunāja īpašu uzdevumu ministrs bērnu un ģimenes lietās Ainars Baštiks. Viņš pauza rūpi par bērnu veselību un attīstību Latvijā un vēlmi risināt problēmas, lai ikviens bērns varētu augt ģimenē. Latvijas Universitātes prorektors Juris Krūmiņš uzsvēra, cik svarīgs ir šāds simpozijš gan akadēmiskā, gan arī praktiskā nozīmē - tā ir daļišanās pieredzē un zināšanās ar mērķi uzlabot bērnu dzīves kvalitāti.

Par sociālās pediatrijas attīstības rehabilitācijas koncepciju kā iespēju novērst invalidizāciju referēja LU Goda doktors profesors Teodors Hellbruge no Minhenes. Viņš sacīja: "Ar prieku pateicos Rīgai par simpoziju, kas dod iespēju iepazīstināt ar jaunām internacionālās sociālpediatrijas atzinām ne tikai rīdziniekus, bet arī cilvēkus visā Latvijā un pat tās kaimiņvalstis. Pēdējos gadu desmitos šajā jomā notikušas izmaiņas, kuras rada nepieciešamību pievērst lielāku uzmanību vecāku un mazūļu, it īpaši mātēm un ma-

ties speciālistiem no Rīgas un Liepājas, ir ielikts labs pamats. Pirmkārt, vēlētos minēt atvelejošo pedagoģi Gundegu Tomeli un viņas kolēģus Liepājā un Dr. Valdi Folkmani, Nīnu Opmani un Ingu Ādamsoni no LU Sociālās pediatrijas centra Rīgā. Īpašs paldies Gundegai Tomelei un Nīnai Opmanei, kurās jau vairākus gadus vada Montesori atveseljošās pedagoģijas kursus Liepājā un Rīgā. Ar kursors aktivitātēm bija iespējams iepazīties simpozijā, kas notika jūnijā. Mani pārsteidza un iepriecināja tas, kā Rīga un Liepāja iesāktais aptveris visu Latviju. Deficits, manuprāt, vēl jūtams agrīnajā diagnostikā un terapijā. Kā liecina pieredze, bērnu rehabilitācija jāsāk jau jaundzimušo periodā, kad jāpānāk atpalikušo un traucēto funkcionālo jomu visaptveroša normalizācija." Profesors atzīna, ka grūtības ar attīstības rehabilitācijas nostiprināšanu jaundzimušo periodā arī citās valstis ir izskaidrojamas ar neonatoloģijas specifiku. "Pārslējot varētu teikt, ka tā attīstījusies par tāda veida medicīnu, kas pārāgrī dzimušajiem bērniem automātiski paredz dzīvībai bīstamu stāvokli. Taču pēdējos gadu desmitos šajā jomā notikušas izmaiņas, kuras rada nepieciešamību pievērst lielāku uzmanību vecāku un mazūļu, it īpaši mātēm un ma-

zula, savstarpejai mijiedarbībai." Referēta noslēgumā T. Hellbruge uzsvēra: "Nodomu ar agrīnās diagnostikas un vecāku veiktās agrīnās terapijas palidzību pasargāt maksimāli daudz bērnu no invalidizācijas vislabāk var realizēt tad, ja terapiju sāk ļoti agri. Uz to īpaši norāda bērni ar dzirdes traucējumiem, kuri apklust sešu mēnešu vecumā, ja sistemātiski neveicina viņu valodas veidošanos. Tas nozīmē, ka konkrētas

Natālija Andruščenko no Sankt Peterburgas. Aušrele Matukevičiute no Lietuvas stāstīja par Vilnas pieredzi bērnu agrīnās rehabilitācijas procesā ar multi-sensorās terapijas palidzību, bet par to, kāda ir uz videoierakstiem balstīta mātes un bērna mijiedarbības analize kā materiāls agrīnai diagnostikai un terapijai, stāstīja psiholoģe Inga Ādamsone. Kā konstatēt dzirdes traucējumus agrīnā vecumā, lai bērnam varētu pēc iespējas ātrāk palidzēt attīstīt valodu? Par savu pieredzi un pētījumiem šai jomā pavēstīja LU Sociālās pediatrijas centra direktors docents Valdis Folkmanis. Kā turpinājums dzirdes problēmu diagnostikas pieredzei bija nākamais referāts - "Agrīnas vecāku konsultēšanas iespējas valodas attīstības veicināšanā ar dzirdes traucējumiem". Par šo tēmu runāja Gundega Tomele.

Kopīga visu simpozija referētu atzīja bija tāda, ka vecāki ir vislabākie bērna diagnostiķi un, speciālistu konsultētē, ieiklaujoties komandas darbā kopā ar medikiem, vislabāk var palidzēt savam bērnam veiksmīgā socializācijā un integrācijā sabiedrībā, lai viņš smaidītu un būtu laimīgs.

MĀRA SADOVSKA

"Problēmas, kuras nav risinātas līdz bērna piecu sešu gadu vecumam, vēlāk atstāj ietekmi uz visu viņa dzīvi."

attīstības rehabilitācijas programmas jāsāk istenot jau jaundzimušo un pārāgrī dzimušo bērnu periodā. Praksē tas jau attaisnojies, par to liecina Dr. Jordankas Piskovas jaundzimušo rehabilitācijas modelis Plovdivā. Rezultāti ir tik labi, ka pašreiz cenšamies attīstības rehabilitāciju sistematiski ieviest visā pasaule, arī Latvijā. Plovdiva ar Internacionālās attīstības rehabilitācijas akadēmijas atbalstu ir gatava atbildēt uz dažādiem organizācijas un detalizētākiem jautājumiem par konkrētiem terapijas veidiem un to realizēšanu pašu vecāku spēkiem. Ceru, ka Rīgā notiekošais simpozijš

giem, kas diagnosticē bērna problēmas un tās risina. Problemas, kuras nav risinātas līdz bērna piecu sešu gadu vecumam, vēlāk atstāj ietekmi uz visu viņa dzīvi. Tādēļ Rīgā būtu jāpaplašina Sociālās pediatrijas centra darbība, kas veidotos arī informatīvs atbalsts un koordinējošs veidojums sociālās pediatrijas attīstībai visā Latvijā.

Par motorikas traucējumu diagnostiku jaundzimušo periodā referēja Rīgas Bērnu Kliniskās universitātes slimnīcas ārste Elga Pavāre. Savukārt pieredzē, kas radusies agrīnajā rehabilitācijā bērniem ar motorikas traucējumiem, dalījas Dr.

Ekspotīcija uz Lundu

Visvalža ielas "klasiķi" Lundas Klasisko studiju institūtā

Novembra vidū notika Baltijas jūras valstu III klasisko studiju konference "Colloquium Balticum".

Iki pa laikam rodas situācija, kad viss apkārt notiekošais ieiciklējas neizturamā rutinā, nospiežot gan fiziski, gan garīgi. Sajā gadījumā runa ir par akadēmisko dzīvi, kas pati par sevi ļoti daudziem nešķiet aizraujošu vilinājumu pilna, bet

kurā reizēm tomēr notiek kaut kas tāds, kas liek izlist no savas alas un ievilkt pāris krietnu malku svaigas elpas.

"Colloquium Balticum", kas norisinājās jau trešo reizi, no 16. līdz 18. novembrim, bija liepliska iespēja dalīt LU Filoloģijas fakultātes Klasiskās filoloģijas nodalas mācībspēku un arī studentu atkal satikt vai iepazīt klasisko vidi citos mūsu milās Zemes nostūros, jo

pat it kā tīk tuvi kaimiņi kā liecītieši un igaunji nav bieži viesi "klasiķu" pasākumos tepat Rīgā. Žviedrijas mērogiem nelielajā Lundas pilsētā pieminētais pasākums guva ne tikai baltiešu uzmanību: ar ievērojamu delegāciju tika pārstāvēta arī Vācija, Greifsvaldes universitāte un, saprotams, daudzniecīlā Lundas universitātē kā šī pasākuma rīkotāja. "Colloquium Balticum" kā starptautiskas konferences galvenā iezīme, bez šaubām, ir klasisko studiju jomai būtisku jautājumu iztirzāšana, bet no kolokvijs nosaukuma noprātams, ka tās ir konkrētā reģionā svarīgas un aktuālas lietas. To mēklējumi faktiski ir nebeidzami, jo salīdzinājumu un reducējumu resursi ir neizsmēļami - antīkās pasaules pamats, ko tā sniegusi, visiem ir viens, un tās izmēri - neaptverami. Taču atsevišķu, dažādu mijiedarbību un ietekmju rezultātā veidojušos kultūru skatījumi mēdz būt vienlaikus tik līdzīgi un atšķirīgi, ka ar nebeidzamu interesu tiek uztverta katrā doma. Spīgus piemērus latīnu valodas lietojumam mūsdienās sniedza Igaunijas pārstāves, kuras balstījās pat uz matemātiskiem aprēķiniem. Daudzos darbos

tika uzsvērta neolatīnītātēs loma, kas uztverama kā neatņemama Baltijas vēstures sastāvdaļa, un piebilstams, ka īpašu uzmanību šim jautājumam pievērsa arī Lundas un Greifsvaldes koleģi.

Latvijas delegāti šoreiz bija ieradušies diezgan kuplā skaitā. Visvalža ielas "klasiķi" uzstājās ar priekšslājumiem, kuros lielākā vērība tika pievērsta mūsdienu modernās literatūras nesaraujamajām saitēm ar antīkvītāti. Vienlaikus netika palaista garām iespēja izpausties arī citās jomās. Atninoties nesenos "Antiquitas viva" konferenciju Rīgā, par neatņemamu šī pasākuma sastāvdaļu kļuva teatrālā performance par Vinnija Pūku un viņa draugu dzīves peripetijs. "Colloquium Balticum" ievadpasākumā tiekoties ar ārzemju koleģiem, latviešu atraktivitāte tika uztverta ar tikpat lielu sajūsmu kā Smilga muzejā, un ekspotīcija uz Lundu noritēja veiksmīgi. Rīgas akadēmiskās dzīves jaunievedums pamazām realizējas arī ārpus valsts robežām un būvē jaunus suprašanās tiltus. Saprāšanos, protams, veicināja konferences veiksmīgā organizācija, kas tās dalībniekiem ļāva koncentrē-

ties galvenajiem notikumiem. Par to atzinīgus vārdus pelnījis Jerkers Blomkvists, Lundas universitātes Klasisko studiju institūta vadītājs, kurš guva arī vairāku citu nozīmīgu institūciju atbalstu.

Kopš cilvēki prot runāt, šī prasme viņiem ir kļuvusi par vienu no mīlākajām nodarbēm, jo bieži ir vēlme paust savu subjektīvas patiesības pilno viedokli, bet tā pašā laikā ir bezgala interesanti zināt, ko domā citi. Vārds "colloquium" nozīmē 'saruna', 'tērzesana'. Tas nejausi ienāca prātā, zinot, ka "netveramais" Sokratis par labāko pašatklāsmes vai jaunas patiesības izziņas veidu atzina tieši sarunu. Var tikai piezīmēt, ka iepriekšējās tīkšanās reizes ir bijušas gana rosinošas un auglīgas un latvieši ir apliecinājuši savu intelektuālo līdzvērtību rietumu draugiem. Atlik tikai novēlēt, lai pašatklāsmju "Colloquium Balticum" būtu gana daudz arī nākamgad, kad godāmos viesus būs prieks un laime uzņemt Rīgai. Vai mums tas ir grūts uzdevums?

ANDRIS BULLIS,

LU Klasiskās filoloģijas bakalaura programmas IV kura students

Intelektuālā īpašuma aizsardzība

Sestdien, 6. decembrī, ar sertifikātu izsniegšanu un svītīgu banketu Rīgas Tehniskajā universitātē (RTU) noslēdzās apmācību kurss "Intelektuālā īpašuma aizsardzība", kas tika organizēts Latvijas un Itālijas sadarbības programmas ietvaros.

Projekta mērķis ir sagatavot Latvijā labvēlu vidi augsto tehnoloģiju uzņēmējdarbībai, lai sekmīgi iekļautos vienotajā Eiropas sistēmā. Intelektuālā īpašuma aizsardzība ir ārkartīgi nozīmīga attīstīto valstu ekonomikā, jo īpaši tas attiecināms uz augsto tehnoloģiju jomu. Jāatzīmē, ka projekts vēl nav beidzies, jo dalai studentu būs iespēja apmeklēt Eiropas Patentu valdi Minhenē, Vācijā. Projektu finansē Itālijas Ārlietu ministrija un Lazio reģiona starptautiskās sadarbības organizācija "Promolazio SpA". No Latvijas

galvenie partneri ir RTU un tās zinātnu prorektors prof. Leonīds Ribickis. Kursos piedalījās vairāk nekā 20 studenti no lielākajām Latvijas universitātēm (LU, RTU, RSU), patentu aģentūrām, juristu firmām u.c. Latvijas Universitāti pārstāvēja trīs studenti - Džineta Gavare, Larisa Fortūna un Anžela Maksimova. Studenti bija sadalīti divās grupās: tehniskajā un juridiskajā. Pasniedzēji bija pieredzējuši speciālisti savās jomās, Eiropas patentu pilnvarotie. Kursos tika detalizēti apskatīti galvenie jautājumi par intelektuālu īpašuma aizsardzību: rūpnieciskais īpašums, patenti, preču zīmes, autortiesības, konkurences tiesības, informātika un datu bāzes, patentu juridiskā un tehniskā leksika, kā arī specifiskas tēmas: patentu "lasišanas" un rakstīšanas valoda, patentu specifikācija, starptautisko konvenciju apskats, Eiropas un ASV patentu

sistēmu salīdzinājums u.c. Daudz uzmanības tika veltīts problēmām un risinājumiem jautājumos par Latvijas pievienošanos ES un līdz ar to arī Eiropas patentu sistēmai. Liela vērtība kursa laikā tika piešķirta arī praktisku situāciju analizei un darbam nelielās grupās. Lai gan teorētiski nav pierādits, kā patentu sistēma ietekmē valsts ekonomiku, tomēr, kā uzsver viens no pasniedzējiem Bruno Muraca: "Spēcīga patentu sistēma ir augsti attīstītas valsts pazīme."

Profesors L. Ribickis pateicās par Itālijas putas finansiālo atbalstu šim projektam, kurš noteikti sekmēs Latvijas iekļaušanos Eiropas ekonomiskajā telpā, kā arī izteica aicinājumu sākt pārdot licences mūsu tehnoloģijām un patentiem vispirms uz Itāliju.

Savukārt "Promolazio SpA" ģenerāldirektors Dr. Federico

No kreisās: prof. L. Ribickis un Dr. Federico d'Errico

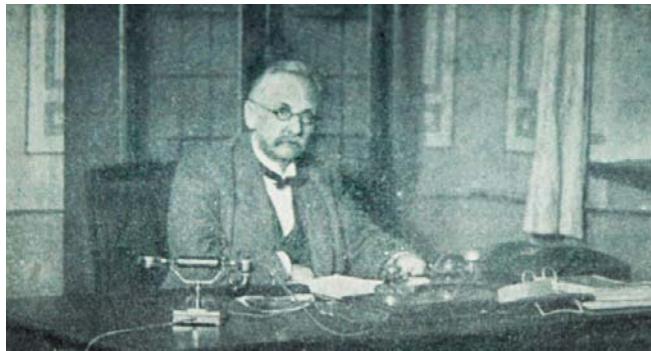
darbību.

Ja jums ir interese sadarboties ar Itālijas uzņēmumiem, organizācijām vai pētniecības institūtiem/universitātēm, lūdzam nākt/zvanit uz "Promolazio SpA" pārstāvniecību Latvijā - Itālijas - Latvijas biznesa centru Āzenes ielā 20, tālr.: 7089178, e-pasts: ilbc@rtu.lv (Ķipsalā, RTU).

ELMĀRS BALTIŅŠ,
projekta koordinators

atceramies

Senatne profesora kolekcijā

Mūsu augstskolas pirmā rektora profesora ERNESTA FELSGERGA grāmatu, mākslas fotogrāfiju un reprodukciju izstādi veidojis LU Bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodalas kolektīvs, bet īpaši lielu ie-guldījumu devusi galvenā bibliogrāfe Laima Laroze. Par godu izstādes atklāšanai notika svinīgs sarīkojums.

Pirms diviem gadiem, atzīmējot Ernesta Felsberga 135. dzimšanas dienu, nodalas darbinieki mūsu lasītājus un interesentus iepazīstināja ar materiāliem par profesora dzīvi un darbību un prezentēja vina veidotā Mākslas kabineta grāmatu krājumu, bet šoreiz grāmatu draugu uzmanībai piedāvāja otru nozīmīgu Ernesta Felsberga kolekcijas sastāvdaļu, kas sniedz ieskatu antīkajā pasaulei. Eksponēta tematiski daudzveidiga literatūra filozofijā, politikā, reliģijā, sengrieķu un romiešu literatūrā, arheoloģijā, etnogrāfijā, mākslā... Turklat izstādīti ne tikai seno autoru dar-

bi, bet arī 19. gadsimta zinātnieku komentāri daudzos sējumos - pārsvārā vācu valodā. Ievērojamais vācu vēsturnieks Fridrihs Momzens par Romas vēstures pētniecību 1902. gadā saņēma Nobela prēmiju. Komentāri palīdz saprast senos autorus.

Interesanta ir literatūra par dažādu tautu senajiem reliģiskajiem priekšstatiem, grāmatas par izglītību, vārdnīcas, seni romiešu un grieķu pamatdarbi un to komentāri. Pārstāvēti romiešu izcilākie rakstnieki - Vergilijs, Horācijš, Ovidijs, Marciāls, Tercijs, grieķu literatūras spōžkie autori - Lukians, Homērs, Sofokls, Eshils, Eiripīds, Aristofans, kā arī sengrieķu filozofi - Platons, Aristotelis, Cicerons. Par Griekijas vēsturi rakstījis Aristotelis, Tukidids un citi.

Ipaša vērtība ir grāmatu dāvinājumiem ar Ernesta Felsberga laikabiedru ierakstiem - pa-teicībā par sadarbību antīkās pasaules pētniecībā.

Trešo loti saistošo kolekcijas sastāvdaļu veido mākslas fotogrāfijas un reproducējumi. Tās

nomiris, biste pārgājusi Alberta mazdēla Guntara īpašumā. Taču deviņdesmito gadu sākumā krāsainā metāla zagļi to diemžēl nozagusi no viņa dzīvokļa. Visti-camāk, ka krūšutēls jau sen pārkausēts.

Ernesta Felsberga mazmazdēls Valdis Felsbergs: "Cilvēks - tas ir ne tikai viņa darbs. Ja kāds grib sasniegt tik daudz, cik sasniedza Ernests Felsbergs, tad personiskās dzīves viņam gandrīz nemaz nav. Vecvectēvs tīk tiesām daudz strādāja, taču laimīgā kārtā viņa darbs sakrita ar valasprieku."

Retu grāmatu un rokrakstu nodalas galvenā bibliogrāfe Laima Laroze iepazīstīnāja klātesos ar Ernesta Felsberga paša radītajām un sakrātajām garigām vērtībām. Šī zinātnieka dzīves un darba ceļš nav bijis viegli. Nācis no zemnieku kārtas, viņš ar lielām pūlēm lazu sev ceļu. Pirmo izglītību ieguva Nēkenes pagasta un Dzērbenes draudzes skolā, vēlāk mācījās Cēsu aprīņķa skolā. Rīgas Aleksandra ģimnāziju absolvēja 31 gada vecumā, pēc tam beidza Tērbatas universitāti, divus gados studēja Pēterpils universitātē, Berlines universitātē mācījās seno vēsturi un mākslu, Tērbatas universitātē lasīja vēsturi un mākslas vēsturi. 1910. gadā Tērbatas universitātē pādome viņu apstiprināja par klasiskās filoloģijas un arheoloģijas profesoru un šīs augstskolas Mākslas muzeja direktoru. Ernestam Felsbergam radās doma, ka līdzīgs Mākslas muzejs

jāizveido arī Latvijas Universitātē.

1920. gada 17. augustā viņš atgriezās Latvijā, kļuva par LU profesoru, piedalījās Universitātes Satversmes veidošanā, no 1920. līdz 1923. gadam bija LU rektors, no 1924. gada decembra līdz 1925. gada martam - izglītības ministrs, bet 1928. gadā LU Filoloģijas un filozofijas fakultāte viņu ievēlēja par doktoru *honoris causa* klasiskajā filoloģijā. Ernests Felsbergs LU lasīja lekciju kursus senās mākslas vēsturē, Griekijas vēsturē un mākslā. 1926. gadā profesoru apbalvoja ar Triju Zvaigžņu ordeni. Ernestu Felsbergu pamatoji var uzskatīt par izcilu klasiskās filoloģijas pētnieku.

Pārdomās dalījas profesore Ilze Rūmniece. Lasot grāmatu "Antīkā pasaule un mēs", viņa radusi apstiprinājumu savām domām: antīkajā literatūrā ir daudz neizzināta, un antīkajai pasaulei arī mūsdienās ir liela nozīme, tā ir eiropeiskās sabiedrības organiska sastāvdaļa.

Latviešu folkloras krātuvēs arhīva vadītāja Māra Viksna: "Profesors Felsbergs, vēl jauns būdams, Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijā iesniedza 1093 latviešu tautasdziesmas. Tas liecina par latvisko vidi, no kurienes viņš nāca. Ernestam Felsbergam bija iekšēja nepieciešamība krāt tautas garamanas."

VIJA APINĪTE

Muzejs un tā saimnieks

NORMUNDSS JĒRUMS, Vēstures un filozofijas fakultātes 4. kuraš beidzis arhitektus Rīgas Celtniecības koledžā, kopā ar draudzeni izveidojis Tērvetes vēstures muzeju un nākotnē plāno rekonstruēt Tērvetes pili.

"Esmu beidzis arhitektūras studijas, bet saprotu, ka arhitekts ir ļoti iegrožots, jo pasūtītājiem vienmēr būs noteicošā loma. Man ir tāds raksturs, ka es nevarētu pakļauties visām klientu vēlmēm, vēlos būt noteicējs pats sev. Arhitektūras studijās iegūtas zināšanas varu izmantot arī vēstures pētniecībā - seno būvju, piļu rekonstrukcijā. Senā būvniecība gan ir tāla no mūsdienu arhitektūras, bet kaut kāda saikne tomēr pastāv."

Mana īpašā interese vēsturē ir dzelzs laikmeta periods Latvijas teritorijā, konkrēti Zemgalē. Mans muzejs ir veltīts zemgaljiem. Tērvetes arheoloģiskais komplekss ir viens no slavenākajiem Latvijā, bet līdz šim dažādu iemeslu dēļ nav tīcīs aktualizēts, "celts gaisma". Tērvete bija tikai dabas parks, bet vēsture bija palikusi otrajā plānā. Gribētu uzsvērt, ka Tērvete ir senais Zemgales centrs un pastāvējusi vairāk nekā gadu tūkstoši, tās pilskalns bijis apdzīvots jau pirms mūsu ēras. Radās doma pievērsties tieši vēsturiskajam aspektam. Ar draudzeni izveidojām paši savu muzeju, kur apskatāma ekspozīcija no savāktajiem materiāliem. **Muzejs mums ir sirdslieta.** Tas tika atvērts 2001. gada 1. maijā, un tam ir sezonāls raksturs - tas darbojas no 1. maija līdz 31. oktobrim. Ja pirmajā pastāvēšanas gadā muzejā bija 6000 apmeklētāju, tagad to ir vairāk nekā 7000, kas rajona mērogam ir ļoti labs rādītājs. Diemžēl lielai daļai pedagogu mūsu vēsture neinteresē, un viņi šurp neved arī skolēnus. Cittautiesiem par muzeju parasti ir lielāka interese. Latviešiem nereti ir maldīgs uzsvars, ka viņi labi zina savu vēsturi.

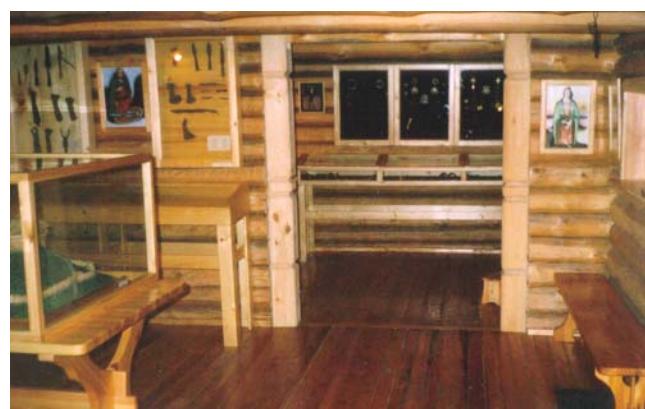
Muzeja līdzekli tiks novirzīti arī citam lielam projektam - Tērvetes pils rekonstrukcijai, projekts ir saskanots un apstiprināts, to veidoju pēc arheoloģisko izrakumu apkošanas, izrakumi veikti arheologes E. Brīvkalnes vadībā no 1951. līdz 1959. gadam. Tērvetes pilskalnā tika izpētiti 665 kvadrātmetri no pilskalna, kas faktiski ir 65% visa apjoma. Arī Lietuvā šogad tika pabeigti izrakumi Vorutas pilskalnā, un viņi līdz 2009. gadam nolēmuši uzņemt Mindauga pili istās pils vietā. Atšķirībā no latviešiem mums Tērvetes pilskalnā ir salīdzinoši daudz materiāla par tā apbūvi, terasē pat līdz ceturtajam vainagam saglabājušās aiz-

sargbūves. Lietuviešu pilskalnā atrastas tikai apmēram 200 senlietas, Tērvetē - 4000, tā ka mums ir visas iespējas pili rekonstruēt pēc iespējas "precīzāk".

Tērvetes vēstures muzeja ēka ir gulbūve. Tājā tika apkopots labākais no etnogrāfisko būvju elementiem, lai celtne būtu pēc iespējas interesantāka. Tās eksponāti veltīti zemgaljiem un aptver dzelzs laikmetu no 2. gs. līdz 14. gs. sākumam. Muzejā ir arī daži priekšmeti, piemēram, akmens cirvji, kas attiecas uz senāku laika periodu, bet arī tie atrasti Tērvetes teritorijā. Ekspozīcija mainīs katru gadu, pirmajā gadā tā bija veltīta zemgalu pilskalniem. Zemgalē ir aptuveni 25 pilskalni, esam apkopojuši informāciju par visiem, uzņēmuši digitālos attēlus un veikuši deviņu piļu rekonstrukciju.

Lai radītu labāku priekšstatu par tālaika dzīvi, piļu rekonstrukciju centos veikt zīmējumos - cik objektīvi, tas ir cits jautājums. Izrakumi noritēja tikai Tērvetē, Kamardē, Mežotnē, Daugmalē, lielākoties pilskalni vispār nav pētīti, tādēļ rekonstrukcija ir subjektīva versija. Šogad ekspozīcijā bija dzelzs laikmeta zemgalu rotas, kas atvēra laika posmu no mūsu ēras pirmajiem gadsimtiem līdz 13. gs., kas ir agrais, vidējais un vēlais dzelzs laikmets. Tika veidotās saktu, rotadatu, aproču, jostu, kaklarīķu, plāksnāsaktu, pakavasaktu, stopsaktu kopijas. Nākamgad plānojam eksponēt baltu zobenus. Muzejā pašlaik ir piecas zobenu rokturu pogas no Mežotnes priekšpils, kas faktiski ir aparts labības laukus, kurš atklāj ļoti daudz senlietu. Latvijā aistrasto zobenu nav nemaz tik daudz - ap 200, bet vairāk nekā Krievijā, kur to ir apmēram 110. Ja neizdosies deponēt zobenu originālus no muzejiem, veidosim to kopijas. Muzeja apmeklētājiem ir īpaša iespēja panemt eksponātus rotas. Zobenus darināja no dzelzs, dekoratīvie elementi, kā zobena šķērslis, apkalums, maksts uzgalis, var būt no bronzas vai apsudraboras bronzas, sudraba. Zobeni, kas attiecas uz vēlo dzelzs laikmetu, unificējas, klūst vienkāršāki, nav vairs tik gredzni kā 10. un 11. gs. Izstādi saukts "Baltu zobeni", bet ekspozīcijā būs arī libiešu zobeni. Viens no krāšnākajiem zobeņiem Latvijā atrasts Siguldā, tā atdarinājums arī jau atrodas mūsu muzejā.

Esmu gandarīts, ka pie mums ir plašākā dzelzs laikmeta rotu atdarinājumu ekspozīcija Latvijā. Eksponāti nemitīgi nāk kāt. Tomēr viens ir apskatīt rotu muzejā pēc rekonstrukcijas, restaurācijas, otrs - aplūkot to tad, kad rotkalis to tikkā pabeidzis. Atdarinājumi

Muzeja iekšķirts

N. Jērums pie stopsaktas muzeja pagalmā

Seno zemgalu rotas un ieroči
jektos, viens no tiem ir Dobeles rajonā ar Aumenes un Jonišķu rajonu - muzejs izstrādā darbu par zemgalu dzīvesvietai šajos trīs rajono. Šim apvidum tiks izveidota arī konkrēta tūrisma karte. Projekts tiek iestenots kopā ar latviešiem un ar ES atbalstu. Tiks noslēgts arī līgums par arheoloģisko rotu izgatavošanu Dobeles folkloras kopai."

ANDA LASE

Antropoloģija ir zinātne par cilvēku

Jauno LU doktoru vidū ir **GUNTIS GERHARDS** - LU Vēstures institūta Antropoloģisko pētījumu laboratorijas vadītājs. Savu doktora disertāciju viņš izstrādāja arheoloģijā.

"Mēs, LU Vēstures institūta antropologi, nodarbojamies ar arheoloģiskajos izrakumos iegūto kaulu materiālu izpēti, izzinām, kā ir dzīvojuši mūsu senči. Mana disertācija bija veltīta Latvijas iedzīvotāju ķermeņa garuma izpētei ļoti plašā kronoloģiskā griezumā - apmēram deviņu tūkstošu gadu laikā. Šādu tēmu izvēlejot tādēļ, ka Latvijā ir unikāla situācija - antropoloģiskais materiāls ir saglabājies atšķirībā no, piemēram, Somijas, Karēlijas, kur dabiskie apstākļi nav tik labi un organiskās vielas - kauli - iznikst. Mēs varam iegūt informāciju par Latvijas iedzīvotājiem sākot no akmens laikmeta. Konstatēts, ka mūsu senču ķermeņa garums nav bijis pa-

9. lpp. ►

Itālijas Dolomītos

Foto no autora pers. archiva

Latvijas Universitātes Tūristu klubs piedāvā ceļojumus katra vēlmei. Nu jau pienākusi aukstā ziemja ar vējiem un salu, tomēr šajā rakstā vēl gribētos pakavēties siltās atmiņas par vasaru un ielūkoties kādā jaukā braucienā uz saules zemi Itālijā.

Rudens un ziemas dienās, vakaros var atminēties vasaru, kura, šķiet, ātri steidzas, bet katrs atskārsta, ka izdarīts un redzēts tajā ir ne mazums.

Universitātes Tūristu klubs piedāvaja Itālijas Alpus. Tieši pašus Dolomītus.

Dolomīti ir arī Latvijā - klintis Daugavas krastos, pie Lielupes, vēl dažviet. Vairāku ģeoloģisko periodu nogulumos. Karbonātu grupas minerāls. Pelēks, balts, iedzeltens, zaļgans. Dolomīts vārdū guvis no sava pētnieka, franču ģeologa un mineraloga Dolomēja, vira ar neparastām un asprātīgām idejām, ar profesora, zinātnieka un cietumnieka dzives pieredzi.

12. augusta rītā ar somu uz muguras un pa vienai katrā rokā, "vasarīgi" tērpies vairākos džemperos, trīs biksēs un zābakiem kājas, piebiedrojos autobusa gaidītājiem pie Galvenā pasta Rīgā. 8.29 sākam ripot.

Juris braucienā laikā izdala kartes ar katrai dienai iezīmētiem garākiem, isākiem, stāvākiem vai līdzieniem gājieniem pēc vēlēšanās un varēšanas. Būsim divos kalnu rajonos: Marmelado un netālu no Kortinas, pie Misurinas ezera. Būšot arī "dzelžu" takas ar klintis sadzītiem āķiem un trosītēm, kur turēties vai pieāķēties.

Vinē paredzēta astoņu stundu atpūta motoram, riepām un pilotiem. "Netālu" zilganā dūmākā pamānu kalnus. Kad mūsu "kuģis" apstājas netālu no Donavas un celabiedri dodas uz centru, teku uz upmalu un gar to - kalnu virzienā. Sasniedzot nolū-

kotos kalnus, diezgan ilgi pa tacinām eju augšup. Nolemu neapstāties. "Galotnē", kā jau bieži, sena baznīciņa, klosteris. Tagad arī skatu laukums, galddini, kafejnīca. Un ūdens krāns. Saturs - kā no kalnu avota!

Tālu lejā pārskatāma Vine. Piestātnēs liegli, balti kuģi ar aicinošiem vārdiem: "Donaupriceessin", "Princessin Katarina", "Sofia", "AROSA Donna", "AROSSA Bella"... "Ukraina". Dažādi kārogri.

Itālia! Paredzētas četras stundas Venēcijā Rīts. Celabiedri "sabis" kuģīti, lai brauktu uz centru. Paliekviens un tūlit uz krastmalu. O! Osta un "milzu" kuģis ar apmēram septiņiem klājiem "CRYSTA SERÉNYTI!" Jūras mala, šauras ieliņas, kur tik ar laivu brauc. Gribu redzēt kādu smaidošu italieti. Jābrauc vēl.

Sieviete tirgo augļus. Norādu uz bumbieri un aptuvenā vācu valodā vēstu, ka gribu šo un vēl dažus iegādāties. Kādu bridi klausos plūstošo itālu valodu. Varbūt viņa slavē savu zemi, sauli vai pat mani, bet varbūt manu pirkstu, kas ar cienu un apbrīnu pieskaras dziedošās un saulainās zemes auglim.

Sasniedzu arī Marka laukumu ar tā baložiem, trīsreiz pārēju lielajam kanālam, atrodus pa visam šauras ieliņas. Palūkojos uz gondolām ar lakotiņiem krēsliem - kā tās berzējas viena gar otru...

Uz kalniem!

Sākumā nogāzēs krūmi, par retam kāds lielāks koks: klavas, dižskābarži. Augstāk, augstāk un, ja, egles, pavīd priede, lapegles, baltegles. Skujkoku josla. Likumots, labi asfaltēts celš ved augstāk, tālāk. Pavīd alpinās plavas, klinšainas virsotnes. Kur tik daudz mašīnu? Pēcpusdiena. Vieglu mašīnu straume plūst pretim. Mums tik šķiet, ka esam "tālos" kalnos. Prieķšā pilsētīnas, ciemi, mājas, krodiņi, viesnīcas, celini, takas. Tur dienās rosība. Redzams, visi pie tiek darba ciemiņu aprūpē.

Esam izcilā Kempingā Campanello pilsetinā, līdzas upe, zaļš laukums, kāda nav katrā vietā. Siltas dušu telpas par brīvu visu diennakti, virtuve, trauku mazgātva u.c.

Vakarā kaut ko ziņo. Aicina visus pulcēties. Skan mūzika. Piedāvā karstvinu. Protams, garšīgs. Var ļemt vēl... ir cepumi. Viens vīrs spēlē un dzied. Dedzīgi klausāmies. Derētu uzdejot. Daži bērni un māmiņas brīžiem ritmiski grozās... Mūsu meitenes arī turpat. Bet neviens

nesāk. Varbūt nav pienēmts.

Bummi! Bumm! Kā lielgabali. Un laikam ir. Tad gaismas kūlis naksnīgās debesis pret tumšajām nogāzēm un virsotnē! Salūts! Tagad uguņošanas salīdzinām ar Rīgas 800 gadu salūtu. Lidzīgi. Daži "zīmējumi" pat šķiet "jauni".

Naktsmiers. Zvaigznes, šalc upe. Naktis kalnos vēsas. Esam iekārtojušies teltis. No kalna līdzi saimniecības telts ar daudzām gāzes plītinām. Vāram, ce pam sev vai draugiem.

Soreiz iešu alpinajā joslā un klinšainās nogāzēs vai kalnu tuksnešos. Tur būs kovārpi, cerams, ērgli, mazputniņi. Iespējamas irbes, akmens strazdi, ja laimējas - alpu vārna u.c.

Tomēr pirmajā dienā, kad ciiti dodas līdz ledējam, atkal "nozūdu" mežā. Dzirdami daudzi riekstroži. Nākošajā dienā pie vienojos garākā gabala gājējiem. Panāku Vari Siliņu, ar kuru kopā esam kāpusi Kaukāza virsotnēs un veikuši neaizmirstamu braucieni divatā uz kalniem t.s. šortos, kas toreiz tik ieviesās.

Klinšaina nogāze ar stāvām sienām. Tālī, iespaidīgi skati. Fotografējamies. Nākošajā dienā krietns kāpiens augšup un izvēle apiet klinšu masīvu vai kāpt pa "dzelžiem". Mēs apmēram astoni pirmie sasniedzam "krodiņu" uz klintis, kur savs zīmogs, ko parasti spiežam uz skatu kartēm, pieminās lietas, atspirdzinājumi... Var baudīt pat siltas pusdienas, atlīdzinot par skatiem un produktu augšā nešanu, jo nemanām, kur īsti var tuvumā piebraukt. Redzam, kā citur kāpj nesēji vai velk augšup pa trosi.

Jūtam vēju. Iesim? Redzam uz "gludās" sienas mazus cilvēciņus. Viena grupa pamatīgi gatavojas: kiveres, virves, cimdi, karabīnes. Mums nekā nav līdzi. Bet ir brīva cilvēka izvēle. Agrāk "mūsu" alpinismā bija nomēnes vadības, glābšanas dienesta atļaujas, paša klasifikācija...

Viņi aiziet. Pēc britiņa mēs sekojam. Esam pie sienas, var pakāpties, tad jānorāpo zem pārkares, un esam pie stūra. Aiz tā sākas. Trose, patieva. Vai arī "atskabargas"? Turoties jājet gar sienu! Iesim? Dzirdu: "Mājās... mīš cilvēks gaida... divas meitas..." Cits klusē. Esmu gājējs, bet neaicinu. Biju sacīkušu kāpejs. Pieiet Dzintra un... jau aiz stūra! Palaižu Juri, mūsu instruktoru, un mēs esam uz sienas. Trosite gluda. Tik neatlaist. Mēs trīs aizgājām. Drīz panākam tos, kas pieāķējas, atāķējas... Kur lezenāks, aizejam garām, līdz nākošajiem. Uz priekšu, uz priekšu un virsotne! Apievēcam Dzintru: pirmsās trīs tūkstošnieks. Man pēc diezgan daudziem gadiem atkal virsotne! Pateicoties taču drošai un

Foto no autora pers. archiva

spēcīgai meitenei. Kovārpi! Atlido un nosežas tuvumā. Tuvojas cilvēkiem virsotnē, jo tur kāpejīeēd un pacienā putnus. Mūsejie ēd maizi. Vēlāk mums stāsta, ka citā virsotnē, kur vieglāks kāpiens un nokļuva daudzi, ēduši tikai desu un sieru.

Baudījuši daudzveidīgo rotobo klinšu "mākslu" un tālos skatus uz visām pusēm, sākam lūkoties uz leju. Juris grib redzēt, kā kļājas ciitmē, un, ja vajag, "savākt" lēnākos. Mums tīkai pasaka, ka nokāpiens otrā pusē var būt sarežģītāks. Esam gājēji. Nu jau ir pieredze. Atkal panākam vairākus kāpējus. Ieleja, "bloda"! Visapkārt klintis, rets stādinš un mazs, zalgans ezeriņš. Cita pasaule! Kad esam ārā, Dzintra saka: "Es jūs atstāšu, skriešu."

- Es arī varu skriet...

Skrienam. Pa klinšu tacinām, pa alpinām plāvām, gar priedišu audzēm. Pa vairākām augājujoslām. Pa skujkoku mežiem, vērojot klintis, ūdenskritumus. Atkal sportiskā ritmā un vēlme rāpties! Skasta ir sasveicināšanās takās un klintis ar pretimnācējiem un tiem, kurus nākam vai kuri panāk mūs. Vi-sādi vārdi, dažādas valodas. Esam savējē. Tāpat kā Dienvidāzijā, katrs satiktais eiropietis vai amerikānis ir no "mūsu mājām", ar smaidu veltam sveciešus un pat parunājam, ja vārdi saprotami. Ja nē, arī labi.

Dolomīti ir mākslinieki. Tie-vas un resnas klinšu "vāzes", "stabi", "sēnes". Tonī mainīgi, un daudzviet visas šīs dabas izdomas greznatas ar kādu piediņi, krūmīnu, kuru sēklu vēji aiznieši klintis.

Ielejās skan zvaniņi un svilpieni, ko dzird pat no korēm. Tur ganās zvaniem rotātas govis. Tāpat kā citās Alpu zemēs, tik nedaudz citādi. Ja nu kāds lo-piņš, ceļot vai izzināt mudināts, nonāk citā ielejā kaimiņzemē, būs redzams, no kurienes. Svilpotāji ir palieli grauzējzvēri - murkšķi. Viens, uz divām kē-pām izslējies, uz akmens vai alās prieķšā tupot, svilpieniem laiž ziņu, ka "esam piesardzīgi" vai "ātri alas!" Dzintra, redzot manu interesi par kovāriem, kurus mana tikai augstu kalnos un tikai "plikās" klintis, ar savu vērīgumu rāda, kur lido vai sēž kāds no tiem. Mājās savai meitiņai noteikti stāstīs par mūsu

◀ 1. lpp.

Protams, salīdzinot ar citām, latviešu valoda ir maz pieredzējusi, tai ir iespējas vēl veidoties jeb "spēlēties". Egils Ermansons atzina, ka valodā vajadzētu būt dinamiskam līdzsvaram starp pretpoliem. Tā kā valoda pieder visiem runātājiem un viņi ar to dara visu, ko vēlas, jābūt valodniekiem, kas veido stabili pamatu, ko papildina pati dzīve.

Profesora, filoloģijas doktora ANDREJA VEISBERGA pārdomas par valodu

Ja valoda ir dzīva, ir normāli, ka tā mainās, attīstās. Šobrīd latviešu valoda attīstās loti strauji, un šis izmaiņas varbūt kādam rada bažas. Pirms gadiem piecpadsmīt šī attīstība bija lēnāka. Latviešu valodu kā lingvistisku sistēmu pašlaik nekas nopietni neapdraud. Ja vispār var runāt par kādu apdraudējumu, tad tas varētu būt demogrāfisks, jo samazinās latviešu skaits, vai arī politisks, ja, mainoties pašreizējai situācijai, latviešu valoda nonāktu zaudē-

tājas lomā konkurencē cīnā ar kādu no lielajām valodām. **Manuprāt, latviešu valodai nedaudz nav bijusi tik laba situācija kā patlaban.** Tas lielā mērā ir tādēļ, ka parādījušās daudzas jaunas funkcionēšanas sfēras, piemēram, militārā, jūrniecības sfēra, inženierzinātnes, kur dokumentācija un terminoloģija pirms piecpadsmīt gadiem notika krievu valodā. Tagad šajās sfērās top jauna terminoloģija, kas daļēji tiek veidota, daļēji veidojas pati.

Otra joma, kas nopietni ietekmē valodu, ir zināma valodas demokratizācija, kas dažos aspektos, iespējams, nes sev līdzi arī vulgarizāciju, ko var redzēt laikrakstos, masu medijos, kur arvien biežāk dzirdam zemāko limēnu valodu. Mani neuztrauc tas, kā "Fabrikā" runā jaunieši (jo tāds nu ir šis žargons), bet tas, cik ilgu laiku šāda programma tiek rādīta. Jo tad jau tiešām dažām var rasties iespāids, ka tieši šāda ir mūsdienu latviešu valoda. Tomēr daudzi nejūt stila atšķirības: valodā tomēr ir zināma hierarhija un sistēma. Lai gan katram cilvēkam ir sava idolekts, dažādos apstāklos mēs runājam dažādi. Cilvēks ar savu valodu piemērojas situācijai, bet ne visi to izdara pietiekami labi.

Arī jaunajās tehnoloģijās pārādās šī apakšvaloda. Daudzi uztraukumi nāk no tā, ka kāds ir ieskatījies čata un ieraudzījis, kā runā tur, bet šis cilvēks varbūt nesen pats tā ir runājis uz ielas stūra. Tomēr, ie-raugot to rakstītā vidē, iespāids ir lielāks. Manuprāt, to "šausmīgo" vārdu čatā ir ne vairāk kā trīsdesmit - tas ir tūrais

Runā latvietis

nieks, salīdzinot ar valodu kopumā. Tie ir modes vārdi, aizguvumi, kas ik pa pieciem gadiem mainās. Bija "večerinka", "ballite", "pārtīja", nu ir "tusinš" (aizgūts no krievu valodas, bet ar latvisku adaptāciju). Pēc kāda laika tā vietā būs cits vārds.

Kāpēc ir radies zināms satraukums ap valodu? Padomju laikos bija redaktori un cenzoru apstrādātā skaista literāra valoda un bija sarunvaloda. **Tāgad parādās brīvība, visdažādāko stilu sajaukums un visi mēģina aptvert visu.**

pieci" ir kļūdaini, jo pareizi ir teikt "pulkstenis". Manuprāt, ir normāli, ka, ātri runājot, galotnes dalēji zūd. Nemītīgi aizrādot uz šādām kļūdām, tiek radīts gandrīz vai mazvērtības komplekss. Turklat šie aizrādījumi bieži ir subjektīvi. Valodnieki nav vienprātīga kliķe, kas kaut ko diktē citemi. **Valodniekiem nav monopolis uz valodu, jo tā pieder tautai un demokrātijas apstākļos diktāts nav iespējams.** Ir terminoloģija, kas dažās zemēs vispār tiek šķirta no valodniecības, jo ar to nōdarbojas nozares eksperti.

"Pieņemsim, ka nebeidzams satraukums par savu valodu ir viena no latviešu identitātes pazīmēm."

Mums arī nav tik daudz latviski runājošo, lai katrai stila izjūtai varētu radīt, piemēram, savu avīzi, kā tas ir lielajās valstis. Normundam Naumannim ir filmu recenzijas, kas pilnas ar visdažādākajiem aizgūvumiem no visdažādākajām valodām, un iespējams, tas kādu loti uztrauc. Man gan liekas, ka te viss ir kārtībā, jo šāda valoda ir noteiktā vietā, visi tā nerunā.

Visbeidzot - katram cilvēkam ir sava stils, un katram ir arī sava valoda. Mani uztrauc radioraidījumi, kur dienvidā sakāpināti tiek norādīti uz valodas kļūdām. Pēkšni, piemēram, paziņo, ka nedrīkst lietot vārdu "saturēt", saturēt varot tikai ar rokām, produkts, šķidums utt. Nevar neko saturēt. To es nesaprotu - ja ir vārdu "saturis", "saturīgs"... Vai, piemēram, teikt "pulkstens ir

Runājot par tendencēm latviešu valodā, ir notikusi pārorientēšanās no krievu valodas uz angļu valodu kā galveno kontaktvalodu. Tas mazliet skar aizguvumu struktūru, mazliet - izrunu. Latviešu valodā ir iespāidīgs krievu, vācu valodas elements, tā ir bijusi un ir atvērta valoda, bet tādēļ tai nav noticis nekas launs. Ja mēs būtu piekopuši šo absolūto tirību, tad tāds lietuviešu valodas dialekti vien būtu palikuši.

Valodas struktūrā vērojama arī zināma vienkāršošanās tendēncija. Tā nav nekas ipaši bīstams, jo parasti netrauce saziņu. Ja šāda attīstība rada saprātnes problēmas, gandrīz vai automātiski veidojas kompensācijas mehānismi. Piemēram, angļu valodai zaudējot galotnes, nocietinājās vārdu kārtības sistēma, lai būtu skaidrs,

kas tiek sacīts. Arī latviešu valodas libiešu dialekti parāda, ka valodā var saprasties arī bez galotnīem. Tā tāda mazliet provokatīva doma.

Arī tulka darbs sniedz daudzas atzinās, jo labi atklāj domāšanas saikni ar valodu. Var būt veikls bezdomu virknējums un neveikla domu pilna runa. Var būt lielā ātrumā nolasita, idejām pārsātinātā runa, kas daudz zaudē tulkošanas procesā, un atliek tikai nobrīnīties, ka tik gudrs runātājs nesaprot, ka citvalodas auditorija par viņa domām spriež pēc tā, ko teicis tulks, nevis viņš pats. Tulkojot arī redzi, ka vienu un to pašu domu var izteikt daudzos veidos, daži no kuriem pat būs ekvivalenti. **Domāšana, protams, ir saistīta ar valodu un ja cilvēks nevar izteikties pietiekoši sakarīgi, tad, manuprāt, tā ir domāšanas, nevis valodas problēma.**

Mēs valodai uzziecam lielāku nastu nekā vajadzētu. Latviešiem nav istas skaidribas par savu identitāti, vienīgais, kas ir skaidrs - viņiem ir sava valoda - latviešu, tāpēc tai arī nākas nest visu identitātes slodzi. Ja valodu pienem kā pamatu, uz kā balstās identitāte, tad ir saprotams, kādēļ mūs tik loti uztrauc valodas jautājumi. Ir tautas, kam nav savas valodas, bet ir loti spēcīga identitāte, piemēram, irī. Irū ir grūti sajaukt ar angli, lai gan abi runā vienu valodu. Pieņemsim, ka nebeidzams satraukums par savu valodu ir viena no latviešu identitātes pazīmēm.

ANDA LASE

lu bibliotēkā

Par Universitātes mācībspēkiem un viņu darbiem

LU Bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodalas izstādē aplūkojama literatūra no Universitātes kādreizējo mācībspēku pūra.

Filosofijas un socioloģijas institūts 2003. gadā izdeva M. Vecvagara grāmatu "Erihs Dils Latvija", kurā varam iepazīt šo daudziem nezināmo zinātnieku, klasiskās filoloģijas pētnieku, uzzināt par viņa dzives gājumu un darbiem. Izglītību zinātnieks ieguva Tomskas universitātē, bet Latvija viņa dzive bija saistīta gan ar Jelgavas Klasisko ģimnāziju, gan Latvijas Universitāti. Izdevumā stāstīts par zinātnieka ārzemju komandējumiem, sniegtā viņa darbu bibliogrāfiju, publicētas vēstules literatūriz-

nātniekam Rūdolfram Eglem. Grāmata sniedzvispūsiņu ieskaņu Eriha Dila darbībā klasiskās filoloģijas jomā Latvijā 20. gadsimta 20. un 30. gados. Atsevišķi viņa darbi, piemēram, latīņu stilistikā, ir izdoti arī latviešu valodā. Erihs Dils savulaik bija vienīgais Latvijas teritorijā dzīvojošais Bizantijas pētnieks.

Zinātnieks ir dzimis Daugavpili. Sākumā viņš mācījās Maskavā, augstākā izglītību ieguva Pēterburgas universitātes Filoloģijas un vēstures fakultātes Klasiskās filoloģijas nodalā, strādāja Tomskas universitatē par ārkārtas profesoru klasiskajā filoloģijā.

Pēc atgriešanās Latvijā Erihs Dils bija Jelgavas Klasiskās ģimnāzijas skolotājs, saglabājušās

viņa audzēkņu atzinīgās atsauksmes - gan par sava pedagoģa krietnajām cilvēciskajām ipašībām, gan svešvalodu zināšanām. Šim vācietim esot bijusi precīza latviešu valodas izruna.

Grāmatā ievietota fotogrāfija - tālaika Universitātes "klasiku trijotne": Erihs Dils, Kārlis Straubergs un Pēteris Kikauka, kuri daudz paveica senatnes pētniecībā.

Apgāds "Grāmatu Draugs" 1967. gadā laida klajā rakstu krājumu "Zvaigznu sega" profesora Dr. Luda Bērziņa piemiņai A. Dravnieka redakcijā. Izdevumā atainotas ievērojamā filologa, izglītības darbinieka un teologa darba gaitas, publicētas audzēkņu atminas par Fr. Šmitchenu un L.Bērziņa ģimnāziju

Dubultos, par L. Bērziņu kā Rīgas Skolotāju institūta direktoru. Ar interesi lasāmas profesora sievas un bērnu atmiņas, sava skatījums ir valodniecei Veltai Rūkei-Dravīnai.

Sērija "Pasaules slavenākie vīri" iznākusi grāmata "Platons dzīvē un darbā", kuras autors ir privātdocents Pauls Jurevičs (R. A. Ranka grāmatu tirgotāvs apgādābā, 1930). Izdevumā stāstīts par Platona laika Atēnām, Platona dzīves celu un viņa filozofiskajiem uzskatiem.

Izdots krājuma "Religiiski - filozofiski raksti" astotais sējums. Tajā lasāmas visdažādākās apceres: par Raiņa pasaules uzskata veidošanos, par Ludi Bērziņu un viņa uzskatiem, par vairākiem pasaules mēroga filo-

zofiem.

Kārla Zarina fonds 1978. gadā izdeva darbu "Latvian Graduates of Universities and Colleges in the Free World: 1945 - 1975". ("Akadēmisko mācībilstāžu absolventi 1945 - 1975"). To sakārtojis un redigējis pazīstamais vēsturnieks Edgars Dunsdorfs. Grāmatā publīcēts visu to latviešu saraksts, kuri minētajā laikā beiguši augstskolas brīvajā pasaule.

Saistošu darbu par dabu "Latvijas putni" veidojuši LU privātdocents N. Transehe un Dr. R. Sināts. Tas ir Mežu departamenta izdevums, kas nācis klajā Rīgā 1936. gadā un pārpabalīts 1998. gadā.

VIJA APINĪTE

Antropoloģija ir zinātne par cilvēku

◀ 6. lpp.

iedzīvotajiem, baltiem, tas ir bijis ļoti labs - esam bijuši liela auguma visos laikos. Manas dīstācijas galvenais mērķis bija parādīt kermena garuma izmaiņu dinamiku, bet nākotnē kopā ar citu nozaru speciālistiem varētu pētīt, kāpēc tas ir tā. Vēl ir daudz neskaidru jautājumu.

Latvijā kermena garums mainījies galvenokārt viriešiem

Svārstību amplitūda ir desmit centimetru robežās. Sievietēm kermena garums ir mainījies mazāk, jo tūri bioloģiski sievietes organisms labāk pielāgojas dažādiem stresa apstākļiem. Tātad nelabvēligos apstākļos virieša organisms reagē vairāk - tiek traucēta augšana, išķīsti kritiskajos vecumos. Viens no tiem - uzreiz pēc divu gadu vecuma, kad bērns tiek atņemts no mātes krūts. Tad ir arī augsta bērnu mirstība. Nākamais kritiskais periods ir pusaudža gadi. Ja uzturs nav adekvāts, pusaudzis nevar sevi realizēt. Mūsdienas redzams pretējs process - akcelerācija, kad pusaudži strauji realizē ģenētisko potenciālu. Akcelerācijas fenomena cēloni līdz galam nav skaidri.

Neesmu speciālists par mūsdienu iedzīvotajiem, bet, pētot manu sastādito diagrammu, sajūta ir tāda, ka tikai tā neiet uz leju. Piemēram, socialisma apstākļos medicīniskā aprūpe bija pieejama plāsiem iedzīvotāju slāniem, bet šodien, piemēram, Latvijas laukos daudzīgi cilvēki tās nav. Manuprāt, mēs sastapsimies ar negatīvām tendencēm un būtu aizraujoši papētīt, kas īsti notiek. Iespējams arī, ka cilvēka kermena garums ir atkarīgs no tādiem faktoriem, ko mēs nezinām, jo tas ir mainījies ne tikai Latvijā, bet arī visā Ei-

ropā un pasaulē, turklāt līdzīgi. Interesanti, ka kermena izmēri laika gaitā mainījušies arī dzīvniekiem.

Labprāt lasītu kursus Vēstures un filozofijas un Bioloģijas fakultātes studentiem

Esmu daudz studējis literatūru un labprāt pasniegtu kursu bioarheoloģijā. Tas ir sintētisks modelis - bioloģija kopā ar arheoloģiju. Antropologs pēc atrastajiem kauliem nosaka cilvēka vecumu un dzimumu, taču iespējams arī pateikt, kādu uzturū šis cilvēks ir lietojis, kā dzīvojis. Piemēram, kādā vecumā viņš ir pārdzīvojis stresu - tā pazīmes paliek kaulos un zobos.

šanas. Tas paver ļoti plašas iespējas pētīt ne tikai cilvēka ģenētisko izceļsmi, bet arī slimību rašanos - kādēļ tās ir bijušas agrāk, kas tās noteicis, kādi cēloni bijuši, piemēram, dažādām epidēmijām. Varēsim meklēt iespējas pret tām cīnīties ģenētiskā veidā.

Pēc izglītības esmu biologs

LU Bioloģijas fakultāti esmu beidzis pirms 14 gadiem. Kopš pirmās studiju dienas mani interesēja antropoloģija. Tās pamatus deva profesore Denīsova. ļoti daudz apguvu pašmācības ceļā un sadarbībā ar ārzemju partneriem. Mācījos Lietuvā, Krievijā, studēju literatūru. Manuprāt, LU antropoloģijas kurss būtu vajadzīgs

„..mūsu senču kermena garums nav bijis pastāvīgs, bet laika gaitā mainījies. To ietekmējuši dažādi faktori, taču zināmā mērā kermena garums ir iedzīvotāju veselības rādītājs. Labvēligos apstākļos mēs varam realizēt ģenētisko potenciālu, ko mantojam no saviem senčiem.“

Šis man ir veiksmīgs gads, jo strādājām pie grantu tēmas, pabeidzu savu disertāciju. Nākamgad uzsāksim jaunu grantu - par Latvijas iedzīvotāju bioarheoloģisko izpēti, sākot ar akmens laikmetu pirms septiņiem gadu tūkstošiem un beidzot ar 18. gadsimtu.

Latvijai mūsu pētījumi ir vajadzīgi

Mana kolēge Gunita Zariņa arī šogad aizstāvēja disertāciju, viņas darba tēma bija demogrāfija. Ir ļoti interesanti rezultāti par demogrāfiskajiem procesiem Latvijā. Skaidrs, ka mēs varam modelēt situāciju un paredzēt, kas varētu notikt un no kā būtu jāizvairās. Otrkārt, visa pasaule strādā pie DNS noteik-

gan vēsturniekiem, kas saistīti ar arheoloģiju, gan valodniekiem un ciemiem, lai viņu skatījums uz cilvēku būtu plašāks. Fiziskā antropoloģija, ko mēs pētām, ir tikai viens no antropoloģijas virzieniem. Vēl ir sociāla, kultūras, filozofiskā, teoloģiskā antropoloģija. Tas ir ļoti plašs jēdziens.

Pats jau vairāk nekā 20 gados esmu saistīts arī ar arheoloģiju. Kopš skolas gadiem piedalos izrakumos. Mani interesē ne tikai daudz atrastie priekšmeti, cik informācija, ko iespējams iegūt par cilvēku - kāda ir bijusi viņa dzīve. Sezonā sākas maijā, bet beidzas septembrī, taču pēdējos gados izrakumi netiek veikti tik plaši kā, piemēram, pirms 20 ga-

diem, kad noritēja HES būvniecība, ļoti liela teritorija tika applūdināta un arheologiem bija ļoti daudz darba. Mūsdienās izrakumi notiek tikai tad, kad pēc tiem ir nepieciešamība, vai arī, veicot saimniecisko darbību, tiek atrasts kaut kas interesants. Piemēram, pirms pāris gadiem Bauskas rajona Skaistkalnes pagastā zemnieki, būvējot māju, atrada senu apbedījumu. To izpētot, secinājām, ka tas ir četrus tūkstošus gadu vecs. Šovasar izrakumos biju seno zemgalu kapulaukā Jelgavas rajonā. Interesants bija vienas sievietes apbedījums. Viņa bija mirusi jauna, apmēram 20 gadu vecumā, un apbedīta kopā ar zīdainīti. No bēriņa kauliem gan maz kas bija saglabājies, tā, ka nāves cēlonis varētu būt pirmās dzemēdības. Senatnē sieviešu mirstība bija saistīta ar dzemēdību risku, bet jaunu vīriešu - ar karadarbību un slimībām. Mēs varam spriest, kādi ir bijuši šo cilvēku dzīves apstākļi - labi vai slisti, taču tas ir kompleks pētījums. Būtu nepieciešams veikt dažādas biokimiskās analizes, bet Latvijā diemžēl pagaidām nav pieejamas. Tām nepieciešams finansējums. Absolūto vecumu nosakām ar radioaktīvā oglekļa metodi. Analizes varētu sūtīt uz ārzemju laboratorijām, taču viena no tām izmaksā ap 500 dolāru, turklāt, lai iegūtu pilnīgākas ziņas par seno kapulauku, nepieciešama sērija - desmit analizes, kas jau maksātu piecus tūkstošus dolāru. Tagad pēc iestāšanās ES, iespējams būs kādi zinātnes projekti. Ārzemju kolēgiem ir ļoti lieila interese par mūsu teritoriju. Galvenā sadarbība varētu būt ar Skandināvijas partneriem, Vāciju, Poliju, Lietuvu, Igauniju. Mūsu problēmu loks ap Baltijas jūru - visos laikos ir bijusi vienota sistēma.

Vēlos izpēltīt gadu desmitiem vāktās kolekcijas

Par mūsu pētījumiem būtu nepieciešamas plašākas publikācijas monogrāfiju veidā. Pirmā varētu būt zinātniska, bet otra - populārzinātniska, saprotama katram lasītājam. Dotās iespējas jāizmanto un pētījumi jāpasniedz, lai mēs būtu interesanti pasaulei, līdzvērtīgi partneri. Lai pie mums nebrauktu tikai tādēļ, lai panemtu pašu šo materiālu un izmantot tālāk bez mums. Diemžēl ar šādām situācijām arī gadās saskartīs. Ja mums būtu finansiālās iespējas, mēs varētu paši veikt pētījumus. Kas pētīs Latvijas vēsturi, ja ne mēs paši?

Studentiem novēlu izturēt

Atrisināt studiju problēmas, lai iegūtu zināšanas un ar tām konkurētu Latvijas un Eiropas darba tirgū. Doties strādāt uz ārzemēm - tas katram pašam jāizlej. Taču mums ir jābūt patrionīm un jācīnās par zinātnes attīstību Latvijā.

Mācībspēkiem vēlu no ārzemēm pārņemt tikai pozitīvāko pieredzi. Galvenais, lai Latvijas Universitātes diploms būtu starptautiski atzīts. Lai ārzemju kolēgi par to teiktu "Jā, tas ir kaut kas!"

MĀRA SADOVSKA

in memoriam

In memoriam

Latvijas Universitātes Socioloģijas katedras vadītājam, Latvijas Kultūras akadēmijas dibinātājam un rektorām kopš 1990. gada 20. decembra, profesoram **Pēterim Laķim** mūžībā aizejot:

Tu sadegi ar milzu liesmu kvēlodamu,
It visu atdevis, pie Mātes Zemes pieklāvies.
Pie tēvu Dzimtenes par visu vairāk miļo
Kapuvietas Tevi sēja,
Nu arī savu esi atradis starp tām.

Tu katu savu domu darbos vērti Latvijai,
To svētu darot tautu saimei Pasaulei.

Draugs, studiju un darba kolēģis, filozofs un sociologs
UGIS DZINTARNIEKS

stipendija

Var pieteikties uz M. Petkevičas piemiņas stipendijas konkursu 2003./2004. akadēmiskajam gadam

M. Petkevičas piemiņas stipendijas piešķiršanas komisija izsludina pieteikšanos uz stipendijas konkursu. Stipendijas mērķis ir atbalstīt LU maznodrošinātos pamatstudiju programmu pilna laika studentus. Priekšroka stipendijas saņemšanai ir studentiem bāreņiem un studentiem invalidiem.

Lai pretendētu uz M. Petkevičas piemiņas stipendiju, ir jāiesniedz šādi dokumenti:

- pieteikums;
- izraksts no studiju kartes vai studiju grāmatīnas kopija;
- izziņas, kas apliecina pretendenta materiālo stāvokli;
- atbalsta vēstule no fakultātes dekanā, studiju programmas direktora, studentu pašpārvaldes vai Studentu padomes;
- izziņa par invaliditāti un/ vai vecāku zaudējumu;
- citi dokumenti, kurus pre-

tends uzskata par nepieciešamu iesniegt.

Konkursa termiņi

- Dokumenti jāiesniedz līdz 2004. gada 8. februāra plkst. 17.00 LU Studentu servisā (Raina bulvāri 19, 109. telpa)
- Informācija par piešķirtām stipendijām tiks publicēta LU interneta mājas lapā un "Universitātes Avīzē".

INESE JURKOVSKA

LU panākumi Latvijas XIV Universiādē

No kreisās: I. Ilkena un L. Krūmiņa

Katram sportojošam augstskolas studentam vienas no galvenajām sacensībām ir Latvijas Universiāde, jo tajā piedalās labākie no labākajiem un pārstāvēt savu augstskolu ir liels gods.

Par tradīciju jau kļuvis tas, ka pirmajā mācību pusgadā (vai pirmajā semestri) notiek arvien vairāk sacensību skaita ziņa. LU sportiskais kolektīvs jau vairākus gadus uzvar Latvijas Universiādē gan komandu

ieskaitē sievietēm, gan arī atsevišķos sporta veidos.

Jaunajā sezonā ar panākumiem var lepoties: šahisti - 1. vieta viriešiem un 2. vieta sievietēm, peldētāji - 1. vieta viriešiem un 3. vieta sievietēm. Arī viriešu volejbola komandai jau trešo gadu pēc kārtas 1. vieta.

Dubultpanākumu nupat izcīnīja galda tenisisti - virieši jau 12. reizi pēc kārtas guva 1. vietu, un tas ir savdabīgs rekords, jo nevienā citā sporta veida tādi panākumi nav nevie-

nai augstskolai. Latvijas Universiādē jau otro gadu pēc kārtas uzvar arī sieviešu komanda.

Un nu par galda tenisa sacīkstēm, kas nupat notika sporta zālē K. Valdemāra ielā 48. LU jau 13. gadus ir šo sacensību rīkotāja, tikai vienu reizi tās norisinājās Liepājā.

Viriešu konkurencē šogad piedalījās rekordskaits - 15 augstskolās, tas ir tikpat daudz, cik iepriekšējā Universiādē tik populārājā basketbolā. Sieviešu konkurencē startēja 10 komandas, kaut gan pērn bija 11. Pirma reizi tika mērots tālais ceļš pat no Rēzeknes augstskolas.

LU viriešu komandas līderis jau vairākus gadus ir S. Vasīlievs (VSI), četrpadsmitkārtējs republikas čempions vienspēlē. Uzvaru veicināja arī J. Osis (VSI), kurš izcīnīja 3. vietu, G. Grīnbergs (Fizikas un matemātikas fakultāte), kurš guva 6. vietu, un M. Ķuda (Ekonomikas un vadības fakultāte), kurš ierindojās 7. vietā. Dubultpanākums tika saņierts viriešu dubultspēlē: 1. vieta - S. Vasīlievs - M. Ķuda, bet 2. vieta - J. Osis - G. Grīnbergs.

No kreisās: J. Osis, S. Vasīlievs, M. Ķuda un G. Grīnbergs

šogad izcīnīja ar lielu punktu pārsvaru. Ir bijuši gadi, kad sieviešu konkurencē viens punkts izšķir visu. Gūstot panākumu sēriju galda tenisā, kā arī volejbolā, ceram, ka piepildīsies sapnis un 2004. gadā sporta zālē K. Valdemāra ielā 48 beidzot tiks veikts remonts, kuru gaidām jau sen. Tas dos lielāku impulsu radošam darbam un panākumiem.

GENĀDIJS KARTUZOVS,
s/k "US" Reklāmas daļas vadītājs

LU "Lielā balva" galda tenisā

No kreisās: M. Ķuda, G. Grīnbergs un Z. Zamockis

Sacensībās piedalījās 127 studenti no 11 fakultātēm. Tas nav rekordskaits, bet sieviešu konkurencē 48 dalībnieces jau ir rekords. Komandu cīņā uzvarēja Ekonomikas un vadības fakultāte - 55 punkti, ar nelielu punktu starpību tai sekoja Fizikas un matemātikas fakultāte - 53 punkti, bet 3. vietā ar mazāku skaitu punktu - Geogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte - 30 punkti.

Individuāli sieviešu konkurencē: 1. vietā - I. Lubgāne (Ekonomikas un vadības fakultāte), 2. vietā - M. Bunke (Fizikas un matemātikas fakultāte), 3. vietā - L. Vitola (Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte). Viriešu konkurencē: 1. vietā - G. Grīnbergs (Fizikas un mate-

matikas fakultāte), 2. vietā - M. Ķuda (Ekonomikas un vadības fakultāte), 3. vietā - Z. Zamockis (Geogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte).

"vientuļas" dāmas. Tai lielas acis... māj noliedzoši. Jaunākas meitas arī. Divas kundzes cienījamās gados dejo viena ar otru. Arī tās vēdinās noliedzoši... man azarts un interese. Itāļi esot ģimeniski, "čupojas" radu pulkā. Vai tik aizrautīgi arī uz ārpusi? Vai tur viri tikai dzied, sporto un draudzenes tīk uz rokām nēsa? Tās "mūsējās" arī aizgājušas, mūzikā un mana interese par šejiennes ieradumiem pieklust. Vajadzētu uz Franciju. Es-

mu pamanijis, ka franču meitenes labprāt pievērš uzmanību cienījamākiem kungiem.

Atminos dziesmiņu par seniorām, "gitarēm", karbonādēm... kur labumi redzami, bet netiek. Vidusāzijā bija tā - Kirgizijā, Ošā pirms kalnu sniegu stampāšanas aizejam

parkā padejot. Visi melnajos Latvijas izlases tēros. Daži viri slaidi, izskatīgi, bet mums visiem meitenes māj noliedzoši. Muzejā ieraugu skaistu meiteni. Arī viņa: "Jānis"...nevaru, man draudzene." "Un tad?" apmēram tā pasaku. "Mums ir tā... ja divas meitenes, jāuzlīdz abas... ja trīs..." "Amats" rokā. Piesteidzīs vienam mūsējam: "Nāc līdzi, jāuzlīdz viena meitene, vēlāk skaidrošu!" Aiziet! Man pienāk svešs zēns, piebiksta, eju līdzi, viņš lūdz savu, es - otru meiteni. Un es daru tāpat.

Vakaros mūsu nomētnē īsa bariņā sanākšana parunās par šodienu un rītdieni. Viduci Mārtiņš Plūmiņš, mūsu pavādōnis un vadonis, līdzās Juris Šinke, kurš iepriekš kartēs un rakstos visu izpētījis, lai no rīta katrs būtu izlēmis, kur rāpties, pastāgties, fotografēt vai baudīt kaucino.

Ciemojos kalnu mājinā. Viņā vakarpusē vairāk nekā stundas kāpiens. Tuvumā gaiši brini un raibi govslipi. Diezgan kupsa saime pie galda un visai laipni aicina ciemiņu pullā. Zina, ka ir Rīga un ka Lietuva ir cita valsts, ko kopīgi noskaidrojam. Piedāvāju mūsu šokolādi ar raibas

Itālijas Dolomītos

◀ 7. lpp.

**GENĀDIJS
KARTUZOVS,**
s/k "US" Reklāmas
daļas vadītājs

MŪZIKAS STÚRIS

Hip-hop mūzikā viiss notiek caur noskaņām

Katru otro otrdienu, vienā dienā ar "Universitātes Avīzes" jaunā numura iznākšanu, radio "Naba" ēterā no pulksten desmitiem līdz vien-padsmitiem vakarā skan GUSTAVA BUTEĻA un ŽAKA BERNARDA kopīgi veidotais raidījums par hip-hop mūziku "Pierasti Ieraksti". Šoreiz saruna ar vienu no viņiem. GUSTAVU.

- Par ko ir radio "Nabas" raidījums "Pierasti Ieraksti"?

- "Pierasti Ieraksti" džinglā ir teikts, ka "tas ir informatīvi izklaidējoši populārzinātnisks raidījums ar subjektīviem vie-

Esam sarunājušies ar Latvijas freestyle battle "monstru" Skim no krievvalodigo apvienibas "ØØE". Pierastos Ierakstos" ir viesojies arī Vieseturz. Viņš parstāv tādu novirzieni kā "horrocore". Tie ir hip-hop "briesmu stāsti". Aizkapa skaņas u.tml.

- Ar ko hip-hop atšķiras no repa?

- Reps ir pati repošana. Vokāls. Hip-hop ir visa šīs mūzikas kultūra kopumā. Tājā ir ie-saistīts arī "dīdžejošana", "break-dance" un "graffiti". Savos pirmajos raidījumos mēs stāstījam par to, kā top hip-hop mūzika un kas to rada, kas raksta tekstu un kas šajā sfērā skaitas

plauktā, pagatavo cilvēkiem to, ko viņi grīb. "Pierastu Ierakstu" gadījumā to nevar teikt, jo mums ir pilnīgi vienalga, ko grib cilvēki. Mēs sakām visu, kas mums ir uz mēles. Radio "Naba" nav komercials. Tam nav iepriekš noteikts formāts, kuru kāds varētu pārkāpt, tādēļ sava ētera laikā jūtamies brīvi.

- Kas hip-hop mūzikā ir svarīgāks - teksts vai mūzika?

- Kā kuram. Tas ir atkarīgs no klausītāja un tā, kurš to taisa. Manā mūzikā vienlīdz svarīgi ir abi divi. Hip-hop mūzikā teksts dažkārt ir labs, bet tā izpildījums - čābigs. Slikta skaņa

kotnējais koncepts laika gaitā ir mainījies, jo šobrīd mēs vairs neskaidrojam, kas ir labs un kas - slīkts hip-hop. Tagad viss tur dzīrdamais ir mūsu tūri subjektīvais viendoklis. Ēterā skan tikai tas, kas patīk mums pašiem. Un mums ļoti patīk maz kas...

- Kas ir tas, kas hip-hop mūzikā tev nepatīk?

- Manuprāt, nav labi, ka hip-hop tiek padarīts par popmūziku. Eminem tā vēl dara profesionāli. Līdz šim neviens baltais tā vēl nav reponjis, un es šaubos, vai jebkad repos. Man nepatīk tādi kā "Ja Rule". Visas viņa hip-hop dziesmas ir saldas

Taču iedodiet šo riteni tai pašā vietā un laikā profesionālim. Viņš uzlēks ar to uz mašinas. Pārlēks tai pāri. Ne visi, kas kaut ko uzrunā virsū mūzikai, repo. Tad jau arī Kaupers tajos brižos, kad savās dziesmās ierunājas, repo. Desmitgadīgs bērns istu hip-hop nekad nesapratis. Diemžel šajā sabiedrībā ir cilvēki, kuri vecuma ziņā ir tuvu pie trīsdesmit, bet prāta līmenī daudz neatpaliek no desmitgadīga bērna. Viņi nespēj uztvert vairākus

"Kāpēc vairāku manu dziesmu noskaņa ir depresīva? Paskaties, kāds stāvoklis ir mūsu valstī! Optimistisks? Arī ar mani pašu pēdējā laikā ir notikušas vairākas nevajadzīgas ķibeles. Un daudzus cilvēkus tas parasti "iegruza". Es nedomāju, ka jautra mūzika ir izeja no tā. Tāpat kā tas nav arī alkohols. Daudzi tās lietas, ko es pārrunāju savās dziesmās, vispār neapzinās. Par to nav "jāsagruzās". Tas ir jāapzinās. Un es to izvēlos darīt ar ironiju."

dokļiem un asām replikām par un ap repa mūziku". Kopā ar Žaku laižam ēterā hip-hop un stāstām par jaunumiem, kas ir aktuāli tieši mums pašiem. No visām sarunām par repu ir varbūt kādi 50%. Savos raidījumos ļoti daudz runājam par politiku Latvijā un pasaule. Ari tai ir saistība ar hip-hop. Priekšstats, ka visi reperi ir lecīgi un agresīvi, ir maldīgs. Tā ir tikai viena no simts attieksmēm. Ir arī saldais hip-hop. Melodiskais hip-hop. Kristīgais hip-hop.

- Vai ētera studijā vienmēr esat tikai divi vien?

- Sad un tad pie mums atnāk ciemiņi. Cilvēki, kas ir saistīti ar hip-hop mūziku. Dažkārt mēs viņus uzaicinām speciāli, citreiz tas notiek spontāni. Reiz pilnīgi spontāni nointervejām Latvijas hip-hop "pionieri" Gobziņu, kurš nejauši bija ie-maldījies mūsu raidījumā. No latviešiem esam runājuši ar "AG&Raiti". Pie mums ir bijuši arī "Shystee&J.D." no Anglijas.

producents. Hip-hop'ā mūziku rada producents. Šajā sfērā nevar teikt "raksta mūziku", jo reiti kurš savam hip-hop izmanto notis. Ir reizes, kad producents stāsta reperiem, kā jarepo virsū mūzikai. Parasti visi izmanto samplus - fragmentus no citām dziesmām. Pirmsākums daudziem ir funk, no kura "izgriež" fragmentus un tos "iecpo". Uzliekot pa virsu savus ritmus, tiek raditas jaunas hip-hop dziesmas.

- Kuros Latvijas reperos tu saredzi nākotnes potenciālu?

- No latviešiem tie ir Vieseturz, Armands un Ervis no Cēsim. No krieviem - "H Å", "ØØE" un " ". Visi šie reperi ir dzīrdami arī "Pierastos Ierakstos". Savā raidījumā mēs vienmēr esam devuši iespēju sevi prezentēt arī jaunajiem hip-hopiem. Daudzi radio ētera dzīzeji salīdzina sevi ar bārmēniem, kuri no tā, kas stāv

un "jēls" izpildījums pat visģēniālakos tekstus var padarīt nebaudāmus. Iespaidīgi skan reponīšana bez fona. Mūzika parasti rada attiecīgu noskaņu. Ja jautram funk "muzonam" pa virsu repo baigo "gruzonu", tas ir greizi. Teksts nelīmējas kopā ar mūziku. Svarīgi, lai mūzika, kas skan apakšā, pastiprina teksta noskaņu. Hip-hop mūzikā vienīši notiek caur noskaņām.

- Kuri hip-hop mākslinieki jāklausās, lai saprastu, kas ir labs hip-hop?

- Tā ir gaumes lieta. Nevar palaist ēterā cilvēku, kurš stāsta, ka tādu džemperi, kāds ir tev, vilkt ir slīkti, bet tādu kā man - labi. Katrs taču pats izvēlas, ko vilkt un ko ne. Tāpat ir arī ar mūziku. Ja kāds to "nerubi", tad tas, ka es vinam pasaiku, ka šis hip-hop ir labs, nevienu gudrāku nepadara. Nav jēgas zināt, ka hip-hop klasika ir "Public Enemy" un Nas cilvēkam, kurš nesaprot, "kāpēc" tas tā ir. "Pierastu Ierakstu" sā-

un bezpersoniskas. Tajās nekā nav. Tā ir tirā naudas taisīšana. Arī Latvijā hip-hop kultūras stāvoklis ir kritisks, jo šobrīd hip-hop tiek "bāzts" absolūti visur un absolūti nevietā. Rigā esmu redzējis "hip-hop bulciņas". Parasta bulciņa ar skeitera siluetu virsū, kuru nopērkot, varēja vinnēt kaut ko ar hip-hop sfēru absolūti nesaistītu. Man ir jautājums - kurš to visu izdomā?

Skeiteriem, tāpat kā bulciņām, ar hip-hop nav nekā kopīga. Ja nu vienīgi tas, ka daži skeiteri to klausās...

- Ar ko tavs raidījums atšķiras no Ozola "Hip-hop's 96,2"?

- Es nezinu. Vina raidījumu neklausos. Es radio vispār neklausos. Iznemot to bridi, kad "Naba" uzlietu austīnās un dzirdu, ko pats saku ēterā. Ar reponīšanu ir tāpat kā ar braukšanu ar riteni. Jebkuru cilvēku uzsēdinot uz "bmx", ir skaidrs, ka viņš varēs pamīt pedālus un aizbraukt līdz ielas galam.

vārdus vienlaicīgi un pazaudē domu jau pēc otrā teikuma. Šiem cilvēkiem ir domāts pop-hop, kur vienā rindīnā ir četri vārdi un visas atskānas uz "ā" - Daugavā, dibenā... Viņš pamejas. Ir jautri. Nekas "negruža".

- Daudzi mūziķi gada nogalē izdod albumus. Vai arī tevis var gaidīt "Ziemassvētku hip-hop"?

- Noteikti kāds "apdaužītājs" uztāsis arī "Ziemassvētku hip-hop". Skaidrs, ka Ziemassvētki vienmēr tiek pavadīti ģimenes lokā, taču es tos neuzskatu par saviem svētkiem un sasaistītu tos ar hip-hop neklausos. Protams, varētu izdot Ziemassvētku singlu, bet es to nekad nedarišu. Ja to izdaru, tad zini, ka esmu kaut kur ļoti spēcīgi "iespiedis galvu" un neatceros neko, ko pirms tam esmu teicis...

GITA LIEPIŅA

Lai tava frizūra ir kustībā

Laiks, kad uz sliekšņa stāv Ziemassvētki un Jaunais gads, ir pēdējais brīdis, lai no Pelnrušķītes pārvērstos par Karalieni, no Krupiša - par Princi Baltā Zirgā! Varbūt tieši spilgtas matu šķip-snas, asimetrisks griezums vai eleganta vakara frizūra ir tas, kas tevi pārvērtīs par to, kas esi patiesībā?

Šīgada nogales modes tendencē ir astoñdesmitie gadi. Asociāciju raišanai var minēt filmu "Reiz Jaungada naktī", kurā visiem aktieriem bija atpakaļ uz augšu ievedoti matu galī. Šogad modē ir divos vai pat vairākos tonos nokrāsoti mati. Krāsošana parasti notiek caur foliju - matu galos vai arī to šķipsnās. Tas atkarīgs no katra klienta vēlmēm. Sōbrīd modē ir tendence, ka vairākas matu krāsas it kā saplūst vienā - no zeltaīna līdz rudam, no tumši violeta līdz sarkanīgam tonim.

Ārkārtīgi moderni šogad atkal ir ilgvilņi. Atgriežas astoñdesmito gadu lokaino ilgvilņu stilis. Varētu pat teikt, ka šīs vēl ir tikai pats "to ištās ēras" sākums. Nākamais būs ilgvilņu

kulminācijas gads.

Mode, gan sieviešu, gan arī vīriešu, ir ļoti demokrātiska un daudzveidīga. Tas attiecas ne tikai uz ļoti isu, bet arī ārkārtīgi garu matu griezumiem un visdažādākajiem to krāsojumiem.

Modē ir astoñdesmitie gadi - atpakaļ uz augšu ievedoti matu gali

Galvenā tendence ir matu veidojumu dabiskums un frizūru vieglums. Abiem dzimumiem sōbrīd modē ir līdzvērtīgs matu krāsojums. Vīriešus un sievietes atšķir frizūru formas. Arī vīriešiem matu krāsojumos valda toņu dažādība, bet tie visi ir savstarpēji saskaņoti. Frizūras parasti ir tās, kas atdzīvina matu krāsas. Krāsojumi var būt pat ļoti kontrastaini, bet savstarpēji tie parasti izskatās patešām labi.

Puišiem modē atgriežas gari mati. Savukārt īsi mati puišiem, tāpat kā meitenēm, tiek griezti kreatīvāji stilī. Visiem matu filejumiem obligāti jābūt veikšķīm ar nazi. Piemēram, drosmīgakie no puišiem var nogriezt sev uz pieres "poniju" un asimetriski to izfilēt.

Ļoti moderna pašlaik ir asimetrija, t.i., vienā sejas pusē

mati ir īsāki, bet otrā - gari. Protams, klasiskais vienāda garuma taisno matu griezums modē būs vienmēr, tomēr, ja meitenes un arī puiši vēlas sev kaut ko ekstramodernu, šīgad nogalē varbūt beidzot var uzdrīkstēties īstenot pavism pārgalvīgu asimetriju. Kā pie-mēru var minēt "Tonija Gaja Akadēmijas" diktētos strikti asimetriski "izgrieztos" modeļus ar šiem griezumiem at-bilstošām matu krāsojumu sa-spēlēm. Šīgada izskanā vairs nav modē ļoti "lielas galvas", t.i., ka mati tiek augsti un ap-jomīgi uzkasīti.

Neformālās ballītēs arī frizūras drīkst "atlāist" spurainākas

Moderni ir divos vai pat vairākos tonos nokrāsoti mati

meistari. Kā apliecinājumu tam ielās var redzēt meitenes ar interesantiem matu griezumiem un puišus ar oriģināliem matu krāsojumiem. Ar stilu "Jo tra-kāk, jo labāk" varēja izcelties Padomju laikos. Tagad tā ir ik-diena. Līdz desmit gadu veci puišeli ir visaktīvākie spuraino frizūru griezēji un spilgtos šķip-snu krāsotāji.

Patikami redzēt, ka meitenes pašas sev ikdienā veido gan "gliemezišus", gan arī "grieķu mezglus". Tas nav sa-režģīti un izskatās akurāti. Ve-

• Modeles no "Līgas Frizūru Fantāziju Skolas" ("LFFS") šīgada nogales iz-laidumā.

• Seit redzamos modeļu matu krāsojumus, griezūmus un vakara frizūras tu va-ri iegūt par "studentiem draudzīgām cenām" "LFFS", Maskavas ielā 221.

• Par jaunākajām modes tendencēm informēja Eiro-pas atklātā čempionāta vīrie-šu kolekcijas 2. vietas ie-guvējs, modelētājs Bruno Cubis, "LFFS" kvalifikācijas eksāmena komisijas priekš-sēdētāja Dzintra Elmone un "LFFS" absolvente, profesio-nāla friziere Inga Ludvīga.

kalos ir nopērkamas visdažā-dāko veidu sprādzes un sa-spraudes, ar kurām, veicot pārīs vienkāršu kustību, no ga-riem matiem var ievedot patie-šām skaitas ikdienas un arī svētku frizūras.

Puišiem, ejot uz kādu no-piņāku pasākumu, ieteica-māks būtu gluds matu izkem-mējums, taču, ja "uz sliekšņa stāv" neformāla ballīte un viņi var atlāuties justies brivi, arī frizūras drīkst "atlāist" spurai-nākas - it kā tajās būtu iepūtis vējš. Frizieri mēdz novēlēt: "Lai tava frizūra ir kustībā!"

GITA LIEPIŅA

Īsi mati tiek griezti kreatīvā stilā

Grāmatu konkursa pareizās atbildes

Par Sida Votkinsa grāmatu "Vīnpus slieksni".

1. Šajā grāmatā stāstīts par M. Sūmaheru.

2. Grāmatas autors pašlaik strādā par kirurgu Anglijā, Londonā.

Par Ivara Sīla grāmatu "Vēstules no Arktikas".

1. Grenlande ir Dānijas au-tonoma teritorija.

2. Grenlandē mit zie-melbrieži, muskusvērsi, ledus-lāci, vilki, polārlapsas, lemingi, sermuļi, vali un roņi, pūkpiles u.c.

Šoreiz lasītāji bija patiesi at-saucīgi, visi atbildot pareizi.

Visvairāk iepriecināja Juridis-kās fakultātes 2. kura studen-tes **Aritas Īdres** bagātīgi ilustrētās un izsmēlošās atbil-

des. Precīzi uz visiem jautāju-miem atbildējušas arī **Rita Glāzere** (Filologijas fakultāte, 4. kurss), **Kristīne Sevastja-nova** (Moderno valodu fakul-tāte, 4. kurss) un **Juta Na-riškina**.

Minētās studentes lūdzam sanemt balvas (grāmatas "ŪA" redakcijā - Raiņa bulvārī 19, 136. telpā).

Rīgas Krievu drāmas teātra dāvana Latvijas Universitātes laikraksta "Universitātes Avīze" lasītājiem! Uzrādot ŠO kuponu, jūs varat iegādāties divas biletas par vienu cenu uz visām teātra izrādēm.

Daugavpils teātra viesizrā-des:

21. decembrī plkst. 12.00 - Samuila Maršaka muzikāla pa-

saka "Kakū nams" (režisors - Vladimirs Dupaks);
21. decembrī plkst. 19.00 - Reja Kunīja komēdija "Vies-nica milākajiem" (režisors - Mihails Mamedovs).

Tilzites teātra (Krievijas Federācijas Kaliningradas apgabals) viesizrādes:

25. decembrī plkst. 12.00 un 19.00 - E. de Filipo komē-dija divās daļās "Cilindrs" (režisors - Jevgenijs Ma-rēlli);

26. decembrī plkst. 12.00 un 19.00 - J. Marçelli marasms ar pārtraukumu "Balto rožu vainadzīnā" (režisors - Jevgenijs Marçelli).

Mājas lapa internetā: www.trd.lv

Izrāžu sākums - plkst. 19.00.
Repertuārs - www.trd.lv.

Universitātes Avīze

(Iznāk katru otro otrdienu)

Redaktores p.i. IEVA ZIEMELE
Fotogrāfs TÖMIS GRĪNBERGS
Tekstus ievada BRIGITA KERSTENA
Datorsalikumu veido GUNTARS STEPĀNS

Adrese: Raiņa bulv. 19, 136. telpa, Rīga, IV-1586 (pastkāstīte atrodas LU kancelejā)

Tālruni: 7034328; Fakss: 7034438

E-pasts: hua@lu.lv; Internetā: <http://www.lu.lv/ua>

Reģistrācijas apliecība Nr. 535.

Pārpālešanas un cītēšanas gadījumā atsauce uz "ŪA" obligāta. Redakcijas viedoklis ne vienmēr sakrīt ar rakstu autoru viedokli.